

370
ΛΕΒ

2217

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΛΕΒΙΔΗ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΛΟΓΟΣ

ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ ΠΑΡΝΑΣΣΩ

ΤΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926 ΕΤΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΩΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΟΥΛΥΚΛΕΙΤΟΥ 18 (ΣΤΟΑ ΔΑΦΚΛΗ)

ΑΘΗΝΑΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΛΕΒΙΔΗ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΛΟΓΟΣ

ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ ΠΑΡΝΑΣΣΩ

ΤΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926 ΕΤΟΥΣ

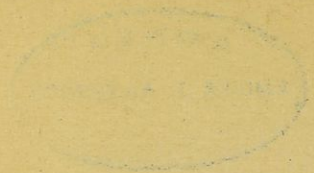
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΩΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ 18 (ΣΤΟΛ ΔΑΓΚΛΗ)

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

“ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΩΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ. ”

ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

Ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ («Παρθενῶν»)

Τῆς 25ῆς ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926

Σημείωσις ἀναγκαία. — Κατὰ πρῶτον ἴδετε ἀνεκδότων ἔτι (« Ἀπομνημονευμάτων ») μου Τόμου Κ', σελίδας 7697 - 7754. Ἐκεῖ θέλετε ἀναγνώσει (ἐν σ. 7697), ὅτι ἡ Ἀγόρευσις αὕτη προέκειτο ν' ἀπαγγελθῆ ἐνώπιον τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως, ὅτε ἤθελον συζητηθῆ τὰ περὶ Γλώσσης ἄρθρα τοῦ Συντάγματος, ὧν ἡ ἀνάπτυξις ἔμοι κυρίως εἶχεν ἀνατεθῆ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ Πολιτεύματος Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως.

Ἄλλ' ἡ τῶν ἄρθρων τούτων συζήτησις ἐνώπιον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀναβλήθη προτάσει τοῦ Προϋπουργοῦ Γούναρη, καὶ ἔμοῦ συναινέσαντος, ἵνα γένηται μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν καὶ ἄλλων τινῶν ἔτι ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, πλὴν τῶν ἤδη ἐπιψηφισθέντων. Ἴδετε περὶ τούτου τὰ σχετικὰ Πρακτικὰ τοῦ Σώματος.

Ἡ βιαία ὁμως διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ἔματαίωσε φυσικῶς τῷ λόγῳ τὴν ἐκφώνησιν τῆς Ἀγορεύσεώς μου ταύτης.

Τοιουτοτρόπως, ἐπιθυμῶν, ἵνα, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων, συντελέσω πως καὶ ἐγὼ εἰς τὴν

ἐπιγράτησιν τῆς καθαρευούσης Γλώσσης ὡς ζητήματος ἔθνικοῦ, ἠγόρευσα περὶ τούτου, ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῷ «Παρθασσῶ» ἐνώπιον πολυπληθεστάτου ἀκροατηρίου. Τῇ δ' ἐπομένη ἔγραψαν περὶ τῆς ὁμιλίας μου ἐπαινετικῶς τὸ «Σκρίπ», ἢ «Καθημερινή», τὸ «Ἐμπρός», ἐκτενέστερόν πως δὲ ἡ «Ν. Ἡμέρα».

Φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐν τοῖς «Ἀπομνημονεύμασί» μου θέλει δημοσιευθῆ ἢ «Ἀγόρευσίς» μου ὅπως ἐνταῦθα ἔχει, ὡς πληρεστέρα, οὐχὶ δ' ὡς ἔχει ἐν τῷ ἄνω Τόμῳ Κ'. Ἴδετε καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσίν μου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΛΕΒΙΔΗ

ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΩΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ

ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ ΠΑΡΝΑΣΣΩ.

ΤΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926

Κυρία μου, Κύριοι!

Πεντήκοντα ὄλα ἔτη περῆλθον, ἀφ' ἧς, καταλιπὼν τὸ ἥρεμον τοῦτο, τὰ εἰρηγικὸν καὶ εὐγενέστατον βῆμα τοῦ «Παρνασσῶ», ἡγωνιζόμενῃ κατὰ τοὺς μακροὺς αὐτοὺς χρόνους τοὺς ἀγῶνας τοὺς πολιτικούς, τοὺς πολιτάρχους μὲν καὶ ἔστιν ὅτε ἐπικινδύνους, ἀλλ' ἐπίσης εὐγενεσιτάτους καὶ ὑψηλοὺς, μὴ παραλείπων ἑμῶς, ἵνα θύω καὶ ταῖς Μούσαις, ὧν διατελῶ θεράπων ἀφωσιωμένος καὶ θαυμαστής.

Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν μητέρα Φύσιν, τοὺς ἐπιτρέψαντάς μοι τοσοῦτον μακρὰν ζωὴν, ὥστε μετὰ πεντήκοντα ὄλους ἐνιαυτοὺς, μεσοτὸς περιπετειῶν ποικίλων, νὰ παραστῶ πάλιν ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου, τοῦ ἐπίσης κατὰ τι γνωρίμου μοι, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον εἶχον ἀσκηθῆ περι τὸ δημοσίᾳ λέγειν.

Ὅποια μοι ἀφθαστος ἡδονή! Ἀλλὰ καὶ ὀπρῶσῃ ἡ λύπη μου, ὅταν, στρέφωγ περι ἐμὲ τὸ βλέμμα, καὶ ἐκτείνωγ αὐτὸ μέχρι τῶν ἄκρων τῆς πολυφύτου ταύτης αἰθούσης, περίλυπος οὐδένα σχεδὸν πλέον βλέπω τῶν συναγωνιστῶν μου, τῶν πάλαι ἰδρυτῶν τοῦ «Παρνασσῶ», ὧν αἰωνία ἔστω ἡ μνήμη!

Δικαζόμενός ποτε ὁ Κάτωγ ἐν ἡλικία ἐτῶν ἑξ καὶ ὀγδοήκοντα ἔλεγεν: «ὧς χαλεπὸν ἔστιν ἐν ἄλλοις βεθωκότα ἀνθρώποις, ἐν ἄλλοις ἀπολογεῖσθαι». «Πόσον δυσχερὲς τουτέστιν εἶναι, μεταξὺ ἄλλωγ ἀνθρώπων ζῆσας, ἐνώπιον ἄλλωγ ν' ἀπολογῶμαι».

Διὰ τοῦτο καὶ ἐγώ, μεταξὺ ἄλλωγ ζῆσας καὶ ἐνώπιον ἄλλωγ τολμήσας νὰ παραστῶ, ὅπως ἀγορεύσω, φηδοῦμαι, καὶ δέος τι κατέχει τὴν ψυχὴν μου, μήπως δὲν κατορθώσω, ἵνα ἐπιτύχω ἐν τῷ ἀγῶνί μου τούτῳ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπικτικὴν ὕμωγ ἀνοχὴν τε καὶ κρίσιν.

Γράφωγ ὁ Voltaire, ὡς ἀπὸ ἄλλου βήματος ἄλλοτε ἔλεγον, κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ πρὸς τὴν Αὐτοκράτειραν τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίναν, ἔλεγεν: «Οἱ παγετοὶ τῆς ἡλικίας μου, Μεγαλειοτάτη, ἀφίνουσι ἐτι ἐν ἐμοὶ ὀλίγον πῦρ. Τὸ πῦρ τοῦτο φλέγει ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων Σου».

Καὶ τὸ ἐμὸν ὀλίγον πῦρ, τὸ ἐν τῇ ψυχῇ μου, φλέγει, ὦ Μεγαλειοτάτη πατρίς μου, ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων Σου!

Διότι ὁ προκείμενος ἀγὼν ἔλων ἡμῶν ἐστὶν ἀγὼν ὑπὲρ τῶν κινδυνευόντων, καὶ μάλιστα τιμαλφεστάτων δικαιομάτων Σου.

Τὸ περὶ Γλώσσης ἄρθρον 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 ἔτους εἶχεν οὕτως:

«*Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους εἶναι ἡκέλη, εἰς τὴν ἑποίαν συντάσσονται τὸ πολίτευμα καὶ τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας τὰ κείμενα· πάσα πρὸς παρεκτροπὴν ταύτης ἐπέμβασις ἀπαγορεύεται.*»

Ἀλλὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ἔτους, ὡς καὶ τὸ τοῦ 1843 δὲν εἶχον ἀναγράψει διατάξιν περὶ ἐπισήμου Γλώσσης τοῦ Κράτους, οὔτε περὶ Γλώσσης, διδασκομένης ἐν τοῖς σχολείοις, οὔτε περὶ προστασίας τοῦ ἀναλλοιώτου τοῦ κειμένου τῶν Ἀγίων Γραφῶν.

Διὰ τὴν Μήπως οἱ τότε εἶχον ἀμελήσει: Μήπως εἶχον ὑπόβληθῆ τότε σχετικὰ πρὸς ταῦτα προτάσεις, καὶ ἀπερρίφθησαν;

Οὐδέτερον πρῶτον εἶχε συμβῆ. Τὰ Συντακτικὰ ἐκείνα Σώματα δὲν εἶχον προνοήσει περὶ τῶν θεμάτων τούτων ἀπλούστατα διότι οὔτε πρὸ τοῦ 1843 ἔτους, οὔτε πρὸ τοῦ 1864 ἀνεφάνη, ἢ ὑπῆρξεν ἀνάγκη, ἐπιβάλλουσα τὴν πρόνοιαν ταύτην.

Τὸ Ἔθνος τότε, μόλις ἀπελευθερωθὲν διὰ δεκαετοῦς συνεχοῦς ἀπὸ τοῦ 1821 πολέμου μακραίωνος δουλείας, ἐκείνητο τὴν ἀκρόατον πεποιθῆσθαι, καὶ ὑπῆρχεν ἐσχηματισμένη ἐδοξία ἐθνικὴ συνείδησις, ἔτι, ἂν δὲν κατεποντίσθη καὶ δὲν ἐξηλείφθη ἐκ τοῦ προσώπου τῆς Γῆς, ἵνα μείνη ὡς ἀπλή ἱστορικὴ παράδοσις, καὶ ἂν διὰ τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας Ἰεροῦ Ἀγῶνος ἀνέζησε, ταῦτα πάντα ὠφείλοντο κυρίως τῇ *Θρησκείᾳ* αὐτοῦ καὶ τῇ Γλώσσῃ, ἧς ἀπλῶς ἐθεώρησεν ὡς ἐπικρατούσας, καὶ ὡς τριαύτας τὰ Πολιτεύματα τοῦ Ἰεροῦ Ἀγῶνος ἀνέγραψαν αὐτάς, μὴ διαλαβόντα προστατευτικὰς διατάξεις.

Κατὰ τὴν μακραίωνα Τουρκικὴν κατάκτησιν ἢ τε *Θρησκεία* ἡμῶν καὶ ἡ Γλώσσα, καταφυγοῦσαι ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας ὡς εἰς ἄσυλα ἐπωσδῆποτε ἀσφαλῆ, ἐκεῖ ἐν αὐτοῖς ἐχάλαυον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνεγεσίαν. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ θέμα, δεόμενον ἄλλοτε εὐρυτάτης ἐξετάσεως, θέμα δὲ ἀληθῶς ὠραϊότατον.

Τὸ Σύνταγμα ὅμως τοῦ 1911 ἔτους, ὡς ἠκούσατε, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν πρότερον κατὰ τῆς Γλώσσης ἐν γένει σκευωρηθέντων τε καὶ τολμηθέντων, ἅτινα δυστυχῶς δὲν ἔπαυσαν δραστηρίως βυσσοδομοῦμενα καὶ τελούμενα, μόλις ἐπ' ἐσχάτων εὐτυχῶς κατὰ τὴν παταχθέντα, ἀνέγραψεν ἐν τῷ κειμένῳ αὐτοῦ τὴν διατάξιν, ἣν ἠκούσατε. Διότι ἔσον νὰ ἐμολογήσωμεν, δικαίως ἐπαινοῦντες τὴν Κυβέρνησιν τῶν *παιρτιστῶν*, ἔτι αὕτη ὡς πρὸς τὴν προστασίαν τῆς Γλώσσης, ἐπραξεν ἔτι ἄλλοι ἐπιμόνωις ἡμέλων.

Ἡ δὲ Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ Συντακτικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ἐξελέξατό με μέλος τῆς πρὸς καθαρτισμὸν τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ δὲ τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς εἶχον ἐκλεγῆ παμψηφεί Πρόεδρος αὐτῆς, Γενικὸς Εἰσαγγητὴς ἐνώπιον τῆς

Συνελεύσεως τοῦ Σχεδίου τοῦ Συντάγματος, καὶ Ἐιδικὸς Ἐισηγητὴς ἐπὶ τῶν περὶ Ἑλληνικίας, Ἐκκλησίας, Ἐκπαιδεύσεως καὶ Γλώσσης ἄρθρων.

Ἐγὼ δέ, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1911 ἔτους, μὴ θεωρήσας ἐπαρκῆ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος (καὶ ἀπόδειξις τῆς ἀνεπαρκείας τὰ ἔκτοτε κατὰ τῆς Γλώσσης σκευωρηθέντα τε καὶ τολμηθέντα) διετύπωσα αὐτὴν ὡς ἐξῆς, συναγέσει τῆς τε Ἐνδεκαμελοῦς τῶν Ἐισηγητῶν Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ὀλομέλειας τῆς Ἐπιτροπῆς :

« Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους εἶναι ἡ κατὰ τὸν γλωσσικὸν τύπον τοῦ παρόντος Συντάγματος, ἀπαγορευομένη ἀπολύτως πάσης πρὸς παραφθοράν, ἢ ἀλλοίωσιν ταύτης ἀποπειράς, καθ' ἣς διατάξεις θέλει ὁρῶσι νόμοι, ψηφισόμενοι ὑπὸ τῆς εὐθῆς μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ παρόντος Συντάγματος Βουλῆς.»

Αἱ διαφοραὶ εἰσὶ πρόδηλοι, διότι προσέθηκα τὴν λέξιν ἀλλοίωσιν, ἀνεγραψα δὲ καὶ τὴν ἠφίσιον νόμου, καὶ μάλιστα εὐθῆς μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ Συντάγματος.

Διὰ τοὺς λόγους, εὖς ἐξέθηκα, τὸ Σύνταγμα τοῦ 43 οὐτε περὶ τῆς διδασκομένης ἐν τοῖς σχολείοις Γλώσσης ἠσχολήθη. Ὅρθως καὶ δικαίως, διότι οὐδεὶς τότε εἶχε φαντασθῆ τὰ πολὺ βραδύτερον τολμηθέντα.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ἔτους δὲν εἶχεν ἀσχοληθῆ περὶ αὐτῆς.

Τὸ Σύνταγμα ὅμως τοῦ 1911 ἔτους ὄφειλε νὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καθόσον εἶχον ἤδη προηγηθῆ τὰ κατὰ τῆς Γλώσσης σκευωρούμενα καὶ κατατολμώμενα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἰθύνοντες τὴν τότε (κατὰ τὸ 1911 ἔτος) κατάστασιν καὶ τὸ πολιτικὸν ἐκεῖνο Σῶμα δὲν ἐνεπρόνοιον ἀνωχῶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ὅφ' οὐ καὶ τότε καὶ νῦν ἐμπνέεται τὸ Ἔθνος ὅλον ὡς πρὸς τὴν Γλῶσσαν, τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 ἔτους οὐδὲν διέλαβε περὶ τῆς διδασκομένης ἐν τοῖς σχολείοις Γλώσσης, καὶ τοιοῦτοτρόπως παρέστημεν πρὸ τῆς διὰ τῶν σχολείων ἐνεργουμένης δημοσίας καὶ καθ' ἐλάχιστην καὶ ἐπισήμως πλέον κατεδαφίσεως τῆς Γλώσσης, ὡς ἀχρήστου καὶ ἐπιβλαβούς καὶ ἐτοιμορόπου κυρίου.

Μόνον περὶ τῆς γλώσσης τῶν ἁγίων γραφῶν τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 ἔτους προενόησεν ὑπὸ τὴν βαρυτάτην ἐπήρειαν τῶν κατὰ τῆς γλώσσης τοῦ Ἱεροῦ Ἐθαγγελίου κατὰ τὸ 1899 ἔτος γενομένων. Ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τούτου πρόνοια τότε ὑπῆρξεν ἀνελεστάτη καὶ ὑποπίος (καίτοι τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, περὶ οὐ ἄλλοτε πολλὰ καὶ εἶπον καὶ ἔγραψα, δὲν προτίθεμαι σήμερον νὰ ἐπιτορήσω).

Τοιοῦτοτρόπως, ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις μου, ἦ τε Ἐνδεκαμελής Ἐπιτροπὴ τοῦ Συντάγματος, ὡς καὶ ἡ Ὀλομέλεια αὐτῆς ἀνέγραψαν ἐν τῷ Συντάγματι περὶ τῆς διδασκομένης ἐν τοῖς σχολείοις Γλώσσης τὸ ἐξῆς ἄρθρον (§ γ' η')

« Ἐν τοῖς σχολείοις διδάσκειται ουστηματικῶς μόνῃ ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους, ἐν ἣ καὶ συγγράφονται τὰ διδακτικὰ βιβλία. Τὰ σχολικὰ βιβλία ἐπιτρέπεται νὰ περιέχωσι δημῶδη ἄσματα καὶ δημῶδη περὶ ἱστορικὰ ἀποσπά-

οματα. Ἡ δημόδης δύναται νὰ χρησιμεύῃ μόνον προφορικῶς καὶ ὡς βοηθητικὸν μέσον τῆς διδασκαλίας.»

Εἰς τὴν τοιαύτην διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου εἰργάσθη μετ' ἐμοῦ καὶ σοφὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ Συντάγματος ἀπεπειράθημεν τὴν αὐστηρὰν προστασίαν καὶ τῆς διδασκομένης Γλώσσης, ἣν ἐπὶ ἄλλεθρῳ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς ὑπενόμωσαν καὶ ὑπονομεύουσι δημοτικισταὶ ἐν μέρει, μαλλιαροὶ καὶ κομμουνισταὶ ἐν γένει, τριάς ἀρρήκτως συνησπισμένη, ὅψις δηλητηριώδης, τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνος, ὡς προδήλως ἀντεθνική, ἥς δὲ τὰ μέλη διαιρῶ εἰς τρεῖς κατηγορίας :

α') οἱ ἀμαθεῖς·

β') οἱ πλανώμενοί·

γ') οἱ προσβάλλοντες ἐν γνώσει καὶ ἀπὸ σκοποῦ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη.

Τοὺς ἀμαθεῖς ἄς φωτίσωμεν.

Μετὰ τῶν πλανωμένων ἄς συζητήσωμεν.

Τοὺς δὲ προσβάλλοντας ἐν γνώσει καὶ ἀπὸ σκοποῦ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη ἄς πατάξωμεν.

Ἄλλὰ πρὸ πάντων ἄς πατάξῃ αὐτοὺς τὸ ἐπίσημον Κράτος! Καλῶς ἤρξατο· ἄς προχωρήσῃ.

Ἡμῶν δ' εἰς ἕκαστος ἄς κάσῃ τὰ ἀποτρόπαια καὶ ἀπέβλητα αὐτὰ κείμενα. Ἄς ἀναφθῶσι πυρὰ! ἐν ταῖς πλατείαις τῶν πόλεων, κωμπούλεων καὶ τῶν χωριῶν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τακτῇ ἄς πυρπολήσωμεν τὰ ἀποτρόπαια καὶ ἀπέβλητα αὐτὰ κείμενα ὡς ἐπικίνδυνα αὐτῇ τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Καὶ αἱ φλόγες τῶν πυρῶν τούτων ἔσονται ἡ εὐγλωττοτάτη διαμαρτυρία σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ κατὰ τῶν βουλευσζμένων τὸν ἄλλεθρον τῆς Φυλῆς ἡμῶν.

Καὶ ἐπειδὴ τοιαύτην σημασίαν ἀποδίδομεν τῇ Γλώσσῃ, συντάσσοντες τὸ Πολίτευμα, ἐνομίσαμεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνδυάσωμεν ἀσπρηκτως ἐν τοῖς ἄρθροις τοῦ Συντάγματος τὸ ζήτημα τῆς Θεορηκειᾶς ἡμῶν πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Γλώσσης ἡμῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἵνα ἀναγνώσω ὄμιν ὀλίγας γραμμὰς περὶ τούτου ἐκ τῆς εἰσηγητηρίου Ἀγορεύσεώς μου εἰς τὸ Σύνταγμα, τῆς ἐνώπιον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως γενομένης (Ἀγορεύσεως σ. 18-19) :

«Ἡμεῖς, κύριοι, συνεδριάζοντες ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσκέφθημεν, ἵνα συνδυάσωμεν τὸ ζήτημα τῆς Θεορηκειᾶς ἡμῶν πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Γλώσσης ἡμῶν. Ἐπράξαμεν δὲ τοῦτο, κύριοι, — ὀφείλω νὰ εἶπω καὶ νὰ δηλώσω καθαρῶς, — διότι ἐπιστεῦομεν καὶ πιστεῦομεν, ἀκολουθοῦντες ἐν τούτῳ τοὺς ἀειμνήστους πατέρας ἡμῶν, ὅτι ἡ Θεορηκεία ἡμῶν συνδέεται ἀσπρηκτως πρὸς τὴν Γλῶσσαν ἡμῶν. Βεβαίως σήμερον οὕτε τὸ ζήτημα τῆς Γλώσσης, οὕτε τὸ ζήτημα τῆς Θεορηκειᾶς καὶ τῆς Ἐκκλησίας, οὕτε τὸ ζήτημα τῆς Ἐκπαιδεύσεως σκοπῶ ν' ἀναπτύξῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Ταῦτα πάντα θέλουσιν ἀναπτυχθῆ εὐρύτατα, ὅταν ἐπιστῇ ἡ κατάλληλος στιγμή. Ἄλλὰ λέγω, ὅτι,

επόμενοι εις τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς πολιτικὰς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐνομοίωμεν, ὅτι πρέπει νὰ συνδυάσωμεν ἀρρήκτως ἐν τοῖς ἀρθροῖς τοῦ Συντάγματος τὸ ζήτημα τῆς Ὑψηλοῦς ἡμῶν πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Γλώσσης, ἐπόμενοι τῇ γνώμῃ τῶν ἡμενηστῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἡ πάτριος Ἱστορία περὶ Ὑψηλοῦς καὶ Γλώσσης.

Μὲ συγχωρεῖτε, κύριοι, ἂν ἐκάστοτε ἀνέρχωμαι εἰς τὴν πάτριον Ἱστορίαν, ἵνα ὑποστηρίξω τὰς ἐμὰς γνώμας, ἀλλὰ πράττω τοῦτο, διότι ἔθνος, ἔχον τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ, βεβαίως δὲν πρέπει νὰ αἰσχύνηται, οὐδὲ ν' ἀποδειλιᾷ, ἵνα ἀνέρχηται εἰς τὴν πάτριον αὐτοῦ Ἱστορίαν. Ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἤκούετο ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος τοῦ 21, καὶ τὰ πυροβόλα ἐκρότουν. Τὰ στρατεύματα ἡμῶν καὶ οἱ στόλοι νικηφόρος διεξῆγον τὸν δεκαετῆ ἐκεῖνον μέγαν καὶ ἱερὸν καὶ ἅγιον ἀγῶνα, καὶ αἱ Συνελεύσεις ἡμῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διαδεχόμεναι ἀλλήλας, ἀνεκέρηττον ὅτε μὲν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, ὅτε δὲ τὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους. Σὺν τούτοις ὅμως διεκέρηττον καὶ ἀνεγράφον καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ὑψηλοῦς ἡμῶν πρὸς τὴν Γλῶσσαν.»

*
**

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καίτοι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα διηροῦτο εἰς τρεῖς κυρίως μεγάλας κατηγορίας, ἣ διαλέκτους, α') τὴν Ἰωνικὴν, β') τὴν Αἰολικὴν, καὶ γ') τὴν Δωρικὴν, ἡ Γλῶσσα αὕτη ἀπετέλει ὅμως τι συνολικὸν καὶ ἐνιαῖον καὶ ὁλομερὲς καὶ ἀδιάσπαστον, τοῦτο δὲ ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καθόλου, ἡ Ἑλλὰς φωνή, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ἤγούσαν τὴν γλῶσσαν ἀλλήλων.

Αὗται δ' αἱ τρεῖς μεγάλαι διάλεκτοι εἶχον καὶ ὑποδιαίρεσεις. Ταυτοτρόπως ἡ Ἰωνικὴ εἶχε τέσσαρας ὑποδιαίρεσεις· α') τὴν τῆς Ἀττικῆς· β') τὴν τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς· γ') τὴν τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν καὶ δ') τὴν τῆς Ἰωνίας ἐν Ἀσίᾳ καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς. Ἡ Αἰολικὴ εἶχε δύο ὑποδιαίρεσεις· α') τὴν βορείαν καὶ β') τὴν μεσημβρινήν. Καὶ ἡ Δωρικὴ εἶχε ἐπίσης δύο ὑποδιαίρεσεις· α') τὴν ἄκραν, ἢ αὐστηράν καὶ β') τὴν ἀνειμένην, ἢ ἄλλως τὴν μεσημβρινήν καὶ τὴν βορείαν.

*
**

Διὰ τῆς παρελεύσεως ὅμως τῶν αἰῶνων πρώτων μὲν κατ' ἀρχὰς ἢ πάλαι Γλῶσσα ἐτελειοποιεῖτο, ἔπειτα δὲ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἤρξατο φθειρομένη, ὡς ἐφθείροντο καὶ τὰ ἀρχαῖα οἰκοδομήματα καὶ ἡ ἀρχαία Ὑψηλοῦς, ἴσως δὲ κατὰ τι καὶ ὁ χαρακὴρ.

Ὅχι, Κύριαι μου καὶ Κύριοι, οἱ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου Ἑλληνες δὲν εἶχον ἐντελῶς τὸν χαρακτῆρα τῶν Μαθαθωνομάχων καὶ τῶν Σαλαμινομάχων.

*
**

Οἱ ποικίλοι κατακτητῆται τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑτέρου, Σλαῦοι, Ῥωμαῖοι, Βούλγαροι, Ἀλβανοί, Φράγκοι, Τούρκοι μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον σπουδαϊότατα συνετέλεσαν εἰς τὴν διαφθορὰν τῆς Γλώσσης.

Θαύμα μάλιστα είναι και πώς αυτή διεσώθη. Χιλιάδες ἐπὶ πλέον πολλαὶ πόλεις, κωμῶν καὶ χωριῶν ἀπέβαλον, φεῦ! τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα αὐτῶν! Διὰ τοῦτο ὡς Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὰ ἔτη 1908-1909 ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «*Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως*» Βασ. Διάταγμα μετ' Ἐισηγητικῆς Ἐκθέσεως (ἀμφότερα δὲ τὰ κείμενα ταῦτα ἐγὼ αὐτὸς εἶχον συντάξει), δι' οὗ ἐκανόνιζον τὴν μεταβολὴν ὄλων τῶν τοπωνυμιῶν τοῦ Κράτους, καὶ προτρέπω τῶν νῦν ἀρμόδιον Ὑπουργόν, ἵνα θέσῃ πάλιν ἐν ἰσχύϊ τὸ Διάταγμα ἐκεῖνο, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν, ἵνα αἱ πόλεις, αἱ κῶμαι καὶ τὰ χωριά ἡμῶν ἀνακτήσωσι τὰ ἑλληνικὰ αὐτῶν ὀνόματα.

* *

Ἦδη ὅμως πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 διὰ τε τῶν Ἀσίων καὶ τῶν Εὐγενῶν τοῦ Γένους, οὔτινες οὐδέποτε εἶχον ἐκλείψει, ἢ ἐξέλιπον, ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἤρξατο πάλιν ἀπακαθαρομένη καὶ ἐξευγενιζομένη. Αἱ δὲ λέξεις αὗται εἰσι συνώνυμοι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ λαϊκὴ συνείδησις εἶναι, ὅτι ἐξευγενίζεται ὁ τῆς Γλώσσης ἐπιμελούμενος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Λαὸς θαυμάζει καὶ ἀγαπᾷ τὴν καθαρεύουσαν, ἀκριβῶς διότι κέκτηται τὴν συνείδησιν, ὅτι, ὁμιλῶν καὶ γράφων αὐτήν, ἐξευγενίζεται, καὶ διακαῶς ἐπιθυμεῖ, ἵνα ἐξευγενίζηται.

Τοιοιούτῳ ἄρα ἄλλως ὁμιλοῦμεν καὶ ἐγράφομεν πρὸ τοῦ 21, ἄλλως δὲ ὁμιλοῦμεν καὶ γράφομεν νῦν. Ἐγὼ αὐτὸς ἐνθυμοῦμαι τὰς πολλὰς χιλιάδας τῶν τε φραγαλικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων, ὧν πρὸ ἐξήκοντα ἔτων ἐποιούμεθα χρῆσιν καὶ ἡμεῖς ἔτι, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τάξιν τῶν πνευματικῶς ἀνεπτυγμένων ἀνθρώπων.

* *

Ὅπως δ' ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ὑπῆρχον ποικίλα ἰδιώματα Γλώσσης, οὕτω καὶ μεταγενεστέρως καὶ νῦν συμβαίνει. Ἄλλως ὁμιλοῦμεν ἐν Ἀθήναις, ἄλλως ἐν τισὶ τῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου, ἢ τῆς Στερεᾶς, ἢ τῶν Νήσων, ἢ τῆς Κρήτης, ἢ τῆς Ἠπείρου, ἢ τῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας, ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μάλιστα ἐκ τοῦ ὁμιλεῖν διακρίνομεν καὶ τὴν προέλευσιν τοῦ ὁμιλοῦντος. Αἱ διαφοραὶ ὅμως εἰσὶ μικραὶ, οὐχὶ δὲ βεβαίως τοιαῦται, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν ποικίλων τούτων μερῶν νὰ μὴ ἐννοῶσιν ἀλλήλους· ἐννοοῦσι λοιπὸν ἀλλήλους, ὅπως ἀκριβῶς οἱ Ἴωνες τοὺς Αἰολεῖς καὶ τοὺς Δωριεῖς.

* *

Τοιοιούτῳ δὲν ὑπάρχει ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα μία καὶ ἐνιαία καὶ ὁμοιομορφωτάτη καὶ ἀπαράλλακτος κοινῶς ὁμιλουμένη δημοτικὴ Γλῶσσα. Τοιοιούτῳ οὔτε ὑπῆρχεν, οὔτε ὑπάρχει καὶ μία καὶ ἐνιαία καὶ ὁμοιομορφωτάτη καὶ ἀπαράλλακτος Δημοτικὴ ποίησις. Ἄλλην γλῶσσαν εἶχον τὰ δημοτικὰ ἄσματα τῆς Ρομέλης, ἄλλην τὰ τῆς Κρήτης, ἄλλην τὰ τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἄλλην τὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κλπ. Ἄλλην γλῶσσαν ἔγραφεν ὁ Χρηστόπουλος, ἄλλην ὁ Βαλαωρίτης, ἄλλην ὁ Βηλα-

ρᾶς, ὁ καὶ τὴν ὀρθογραφίαν καταργήσας, ὡς κατέλυσαν αὐτὴν ἐπ' ἐσχάτων ὁ διαβόητος καὶ ἀπαίσιος Ψυχάρης καὶ ἄλλοι.

Καὶ πᾶς τις μὲν ἐλεύθερος ^{* *} διατελεῖ καὶ ἀφίεται καὶ νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Θέλει νὰ μεταχειρίζηται τὸ ξενότροπον: «παῖζει ὄλον», ἀντί: «διαδοραματίζει προδωπον»; Θέλει νὰ λέγῃ: «ἐξάπλωσα»: Τί ἐξήπλωσας»; Χρειάζεται ἀντικείμενον, πρέπει νὰ λέγῃς: «ἐξηπλώθη». Ἐπ' ἐσχάτων γίνεται χρήσις καὶ τοῦ ἀριθμητικοῦ εἰς, μία, ἐν κακοζήλως καὶ φραγκικῶς, ἐκεῖ, ἔνθα δὲν χρειάζεται. Γράφουσι π. χ.: «Μία Πολιτεία καλῶς κυβερνωμένη». Τί χρειάζεται αὐτὸ τὸ μία; Εἶναι γαλλισμός. Δὲν ἀρκεῖ ὕμιν: «Πολιτεία καλῶς κυβερνωμένη»; Παραλείπω πλέον τὸ πού, οὕτως γίνεται μεγίστη χρήσις ἀντὶ τῶν ἀνωνομιῶν, π. χ.: «ἄνθρωποι πού δὲν γνωρίζουσιν», ἀντί: «ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι», καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, μάλιστα ἐν τισὶ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἰδίᾳ ἐν τοῖς μυθιστορήμασιν.

Ἐν τούτοις ἤθελεν εἰσθαῖ τι τερατώδες ἢ διὰ τοῦ Συντάγματος, ἢ διὰ τῶν νόμων ἀπαγόρευσις τῶν τοιούτων ἀσχημιῶν, ἃς ἐπιτρέπομεν, ἵνα ἀπολαύωσιν αὐτῶν οἱ ἀηδέστατοι αὐτῶν ἔρασταί.

Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ τούτου. Ἡμεῖς οὐδέποτε ἐφαντάσθημεν τοιαύτην τινὰ ἀπαγόρευσιν.

^{* *}
Ἡ ἐθνικὴ ὁμῶς συνείδησις καὶ ὡς πρὸς τὸ ὀμιλεῖν καὶ ὡς πρὸς τὸ γράφειν ἤδη ἀνέκαθεν ἔχει κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης, ἣν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ τιμᾶ καὶ ὑπεραγαπᾷ. Ἀποδείξεις πῶς γράφουσιν ἑλληρίζοντες οἱ ἡμιμαθεῖς χωρικοὶ καὶ ἄλλοι ἡμιμαθεῖς ἐπίσης ἄνθρωποι. Γράφουσι π. χ. ἐν ἐπιστολαῖς: «Υμέτερος φίλος σας», καὶ τὰ τοιαῦτα.

Χειροκροτεῖ λοιπὸν ὁ Ἕλληνας καὶ ἐν ταῖς Βουλαῖς καὶ κατὰ τὰ Συλλαλητήρια μόνον τοὺς καλλιπεῖς ῥήτορας, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐννοῶν τὴν ἣν ὀμιλοῦσι γλῶσσαν.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν κύριός τις, ἐπιθυμῶν, ἵνα πολιτευθῇ ἐν τῷ Νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἤκιστα ὁμῶς πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένος, μετέβη παρὰ τῷ Ἠγέτῃ τοῦ «Λαϊκοῦ Κόμματος» ἀειμνήστῳ Θεοδώρῳ Δηλιγιάννῃ, παρακαλῶν, ὅπως συμπεριληφθῇ ἐν τῷ Συνδυασμῷ. Ὁ πονηρὸς Γορτύνης παρέπεμψεν αὐτὸν πρὸς με μετ' ἐπιστολῆς συστατικῆς ἐξ ἑκείνων, ἃς τὰ μάλιστα ἐπιχαρίτως ἔγραψεν ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ. Ἠρώτησα τὸν νεαρὸν κύριον, ἂν κέκκηται ἐπιρροήν τινα ἐν Ἀθήναις, ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν τοῖς Ἀγροτικαῖς δῆμοις. Ἐν μὲν ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ, μοι ἀπήντησε, βεβχίως, εἰς τοὺς Ἀγροτικοὺς ὁμῶς δῆμους παρακαλῶ, ἵνα ἔλθω μετ' ὁμῶν, ἵνα με συστήσῃς. Ἐκεῖ δὲ καὶ θέλω ἀγορεύσει, ὅπως γνωρισθῶ καλλίτερον.» — «Καί τίνα γλῶσσαν θέλετε μεταχειρισθῆ, τὴν καθαρευούσαν, ἢ τὴν χυδαίαν;» Ἠρώτησα. — «Ἄ, βεβχίως τὴν χυδαίαν.» — «Ἐχει καλῶς» ἀπήντησα. Ἦλθε λοιπὸν μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν περιόδεικον ἔταν δ' ἐν τινὶ τῶν με-

γάλων χωρίων τῶν Μεσογείων, ἀνελθὼν ἐπὶ προχείρου βήματος, ἤρξατο ἀγορεύων χυδαίως, γηραλέος τις χωρικός, προχωρήσας πρὸς τὸ βήμα, εἶπεν αὐτῷ: «Ἥμεεις, κύριε, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, οὔτε τὴν θέλομεν, καὶ νὰ ἀφήσης νὰ ὀμιλήσῃ κανεὶς ἄλλος!»

Ἐπηκολούθησεν ἐλαφρά τις, ἀλλὰ γενικὴ ἀποδοκιμασία τοῦ νεαροῦ πολιτευτοῦ, καὶ ταυτοτρόπως ἀπηλλάχθημεν ὅ τε ζεῖμνη-στος Δηλιγιάννης καὶ ἐγὼ τῆς διὰ τῆς ὑποψηφιότητος συνδρομῆς αὐτοῦ κατὰ τὸν πολιτικὸν ἐκείνου ἀγῶνα.

Οὕτω πως ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἡσυχάζει διαδοχικῶς, ἀποκαθαίρεται.

* *

Εἰς τὴν ταυτῆν δὲ διόρθωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν συνετέλεσαν καὶ συτελοῦσι:

α') ἡ ἔμφυτος καλαισθησία τῶν Ἑλλήνων.

Ἀποπειράθητε, ἵνα ὀμιλήσητε γλῶσσαν χυδαίαν, εἴτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, εἴτε ἀπὸ οἰουδήποτε ἄλλου, καὶ τότε πολλοί, ὅμοιοι πρὸς τὴν γηραλέον χωρικὸν τῶν Μεσογείων, θέλουσι πλησιάσει πρὸς τὸ βήμα.

β') εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσαν ἡ ἔθνητικὴ συνείδησις ὅτι καταγόμεθα ἐκ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ ἡ προσπάθεια, ἵνα προσεγγίζωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν πρὸς ἐκεῖνους. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐπιτεινομένη συνήθεια τοῦ ἀπονεμεῖν ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ὀνόματα τοῖς βαπτιζομένοις τέκνοις.

Ἀρχοῦσι πλέον ἡμῖν αἱ ἀπειράριθμοι χιλιάδες Ἰωάννης καὶ Ἀντόνιοι.

Εἶναι δὲ περιεργότατον, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ὅτι πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 τοῦλάχιστον οἱ προῦχοντες καὶ οἱ εἰς τὴν «Φιλικὴν Ἐταιρίαν» μεμνημένοι ὀνομάζον τὰ τέκνα αὐτῶν δι' ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρούτσου, ὁ περίφημος ἀρματωλὸς Ἀνδρῆτος ὀνόμασε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὀδυσσεά εἶναι ὁ μέγας στρατάρχης τῆς Ρούμελης, ὁ τοῦ Χανίου τῆς Γραβιᾶς Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος.

Οἱ Ὑψηλάνται καὶ οἱ Μαυροκορδαῖοι εἶχον τοὺς Ἀλεξάνδρους αὐτῶν.

Ὁ πυρπολητὴς Κανάρης τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ ὀνόμασε Μιλτιάδη, Θεμιστοκλέα, Ἀριστείδην.

Οἱ Λεωνίδαὶ ἐν Μίνῃ καὶ οἱ Ἀριστομένεις ἐν Μεσσηνίᾳ ἦσαν ὀχι ὀλίγοι πρὸ τοῦ 21.

Ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης τοῦ Ἀγῶνος εἶχεν ὀνομάσει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θερασόβουλον.

Καὶ ὁ Δελιγεώργης τοῦ Ἀγῶνος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Ἐπαμεινώνδαν καὶ Λεωνίδα.

Ὁ στρατηγὸς Βάσσης τοῦ Ἀγῶνος εἶχεν ὀνομάσει τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Ἀλέξανδρον καὶ Τιμολέοντα.

Ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα ἐτι τοῦ 21 ὀνομάζοντο δι' ἀρχαίων Ἑλ-

ληνικὸν ὀνομάτων.

Ἡ Μοιραρχὴς τοῦ Ψαριανοῦ Μοιράρχου Σκανδάλῃ ἐκαλεῖτο «Φιλοκλήτης».

Τὸ βρῖκιον τοῦ Ἀναστασίου Τσαμχοῦ, τοῦ ἡρωϊκῶς πεσότος ἐν Σφακτηρίᾳ, ἐκαλεῖτο «Ἀγαμέμνων».

«Ἄρης» ἐκαλεῖτο ἡ Μοιραρχὴς τοῦ Ναυαύχου Μιαούλη.

Τὸ βρῖκιον τοῦ Μέξη «Δεωνίδας».

Καὶ ἡ γολέττα τοῦ Σωτηρίου «Ἀσπασία».

Καὶ τὸ βρῖκιον τοῦ Λάμπρου «Ἀμφιρῖτη».

γ') εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν συνετέλεσε καὶ συντελεῖ ὁ Τύπος. Τὸ βῆμα τὸ Κοινοβουλευτικόν, τὸ Δικανικόν, τὸ Ἐπιστημονικόν, ὁ Ἄμβων, οἱ Διαγωνισμοί, τὰ συγγράμματα.

Ἄλλ' ἄς ἐπανεέλθω ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἐπανάστασιν ἡμῶν τοῦ 21, ἵνα καταδείξω πῶς ἔγραφον τότε οἱ ἀείμνηστοι πατέρες ἡμῶν καὶ αἱ Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος.

Καὶ ἀναχινώσκω ὑμῖν, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, κατὰ πρῶτον ἔγγραφον τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1820 ἔτους, ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Πλοιάρχους τῆς Ἑλλάδος ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης :

«Γενναῖοι Πλοῖαρχοι τῆς Ἑλλάδος,

«Συμπατριῶται ! πρὸς σὰς ἀποτείνει ἡ Ἑλλάς, ἡ δυστυχὴς ἡμῶν μήτηρ καὶ πατρίς, τὴν φωνὴν της. Περικυκλωμένη πανταχόθεν ἀπὸ παντοῖα θεινὰ, εἰς σὰς ἐπιστηρίζει τὴν ἄγκυραν τῶν ἐλπίδων της, καὶ ἀπὸ σὰς μόνον προσμένει μικρὰν ἐλάφρυνσιν τῶν δυστυχιῶν της. . . Ἐὰν ἐγκολπωθῆτε τὴν ὁμόνοιαν, εἰς θυσίασθε τὰ μερικὰ συμφέροντά σας καὶ ῥίψητε εἰς τελείαν λησμοσύνην πᾶσαν ἐχθροπάθειαν καὶ μνησικακίαν· εἰς τέλος πάντων ἀκούσθε τοὺς ἀνωτέρω κανόνας, ὅσθι βέβαιοι, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ προστάτου τῆς δικαιοσύνης, θέλετε θυνηθῆ νὰ διαρρήξητε μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὰ τεχνικῶς ἐξυφασιμένα μηχανουργήματα τῶν ἐχθρῶν σας.»

Ἐπιλείπει ἄν με ὁ χρόνος, εἰάν ἤθελον ἀναγνώσει ὑμῖν ἐπίσης ἄλλα ὠραιότατα κείμενα, ὅσον τὸν «Ὄργανισμὸν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερούσιας» ἐν τοῖς «Προλεγομένοις» αὐτοῦ, γλαφυρότατα συντεταγμένους καὶ ἐν γλώσῃ καθαρουσίῃ, ἢ τὴν «ἀ' ἠν παῖξιν τῆς ἐν Καλιτεζαῖς Συνελεύσεως» τῆς 26 Μαΐου 1821 ἔτους, ἧς τὸ ὕψος ἐπίσης ἄμειπτον.

Ἐπιτρέψατέ μοι ὅμως, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἵνα ἀναγνώσω ὑμῖν γραμμὰς τινὰς τῆς «Ἀνακηρύξεως τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως» τῆς ἐ' Ἰανουαρίου 1822 ἔτους, ἵνα πεισθῆτε περὶ ὧν ἔλεγον :

«Ἀπόγονοι τοῦ σοφοῦ καὶ φιλανθρώπου Ἐθνους τῶν Ἑλλήνων, σύγχρονοι τῶν νῦν πεφωτισμένων καὶ ἐνομούμενων λαῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ θεαταὶ τῶν καλῶν, τὰ ὅποια οὗτοι ὑπὸ τὴν ἀδιάρρηκτον Αἰγίδα τῶν νόμων ἀπολαμβάνουσι, ἦτον ἀδύνατον πλέον νὰ ὑποφέρωμεν μέχρις ἀναγῆσις καὶ εὐθρασίας τὴν σκληρὰν τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους μάστιγα, ἧτις τέσσαρας περίπου αἰῶνας ἐπάταξε τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, καὶ ἀντὶ τοῦ λόγου, τὴν θέλησιν ὡς νόμον γνωρίζουσα, διψεῖ καὶ διετάσσει τὰ πάντα δεσποτικῶς καὶ αὐτογνωμόνως.»

Μετά μακράν δουλείαν ήναγκάσθημεν τέλος πάντων νά λάβωμεν τά όπλα εις χείρας, και νά έκδικήσωμεν έαυτούς και την Πατρίδα ήμῶν από μιαν τριαύτην φρικτήν, και ώς πρός την άρχήν αυτής άδικον τυραννίαν, ήτις ούδεμίαν άλλην ειχεν όμοίαν, ή καν δυναμένην όπωςόν μετ' αυτής νά παραβληθῆ δυναστείαν.»

Είναί λοιπόν, Κυρίαί μου και Κύριοι, περιεργότατον και θαυμαστόν, ότι, όσάκις τό "Εθνος εξέλαμψε, εξέλαμψε μετ' αυτού και ή Γλώσσα όμοίως. Αναπολήσατε την Γλώσσαν, την επί των Περσικῶν πολέμων και την μετά τούτους, την Γλώσσαν τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, όταν τό Βυζαντινόν ήμῶν Κράτος έθουματούργει, και την πτώσιν τῆς Γλώσσης επί Φραντζῆ, και την άνάστασιν, ώς έλεγον, αυτής πρό τοῦ 21, και τόν Κοραήν.

* *

Τοιοιουτρόπως μάλιστα κυρίως από τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 ήρξατο ή αποκάθαρσις τῆς Γλώσσης, διότι τότε κυρίως εξέλαμψε και ή έλευθερία τοῦ "Εθνους.

* *

Όταν δέ λέγω δημοτικὴν Γλώσσαν, όσημέραι διορθουμένην και αποκαθαιρομένην, έννωθ την τοῦ καθ' ήμέραν βίου (όμιλουμένην και γραφομένην). Αυτή λοιπόν είναι ή διορθωτέα, ήν δέ πρέπει νά αποκαθάρωμεν.

Αυτή ή Γερμανική γλώσσα μέχρι τοῦ 1870 έτους περιείχε πληθύν ξένων λέξεων, και ιδία Γαλλικῶν. Υπάρχει λεξικόν τῶν εν τῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ ξένων λέξεων, άνερχομένων εις πολλάς χιλιάδας. Καί τῃ Γερμανικῇ άφ' ετέρου βιβλία, τά πρό τοῦ 1870 έτους, περιέχουσι πληθύν Γαλλικῶν λέξεων. Μετά όμως την κατά τό 1870 έτος ένωσιν τοῦ Γερμανικοῦ "Εθνους εις Κράτος ένιαίον και την τοῦ έθνικοῦ φρονήματος ένίσχυσιν έξεδηλώθη και εκεί ίσχυρά τάσις πρός καθαρμόν τῆς Γλώσσης.

* *

Ἄλλά καιτοι μύχομοι όπέρ τῆς καθαρευούσης, εἴπερ τις όμοσ και άλλος σέβω και τιμῷ και θαυμάζω α') τά δημοτικά όσμια, τά παλαιά, τά περιωθέντα (τά άλλοτε δημοσιευθέντα εν τῇ Συλλογῇ Passow), και β') κείμενα άλλα θαυμάσια παλαιά, εν δημοτικῇ (και ούχι ποτε μαλλιαρῇ, ήτις εισέτι δέν ειχεν έμφανισθῆ) γλώσσῃ γεγραμμένη. Π. χ. έπιστολάς πολιτικῶν και στρατιωτικῶν άνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21.

Ἄλλά και εν αυτοῖς έτι τοῖς κειμένοις παρατηροῦμεν την καταβαλλομένην προσπάθειαν πρός προβίβασμόν τοῦ εκφράζεσθαι.

* *

Ἐνθ δέ οὔτως όμαλῶς, έπιτυχεστάτα και τάχιστα έβαινε διορθουμένη και αποκαθαιρομένη ή Κοινή Γλώσσα, ή Δημοτικῇ Γλώσσῃ, αίφνης α') άνεψάνησιν πάλιν οι Δημοτικισταί και β') άνεπήδησαν οι Μαλλιαροί.

Εἶπον ὅτι, ἀνεφάνησαν πάλιν οἱ Δημοικισταί, διότι οὗτοι καὶ μὲν ὑπῆρχον καὶ πρὸ τοῦ 21 καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τινα χρόνον, ἀλλ' ἐν μικρῷ ἀριθμῷ, μάλιστα δὲ βραδύτερον καὶ σχεδὸν εἶχον ἐκλείψει, καὶ μάλιστα ἐπ' ἐσχάτων ἤρξαντο δραστηριῶς δρῶντες.

Οὗτοι λοιπὸν, μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς καὶ κατὰ τῆς Καθαρευούσης, ἐπιζητοῦσι τὴν *σασιμότητα* τῆς Γλώσσης, εἰςὶ κατὰ πίσης βελιώσεως καὶ προόδου αὐτῆς, μάχονται ὑπὲρ τοῦ θανάτου τῆς Γλώσσης.

* *

Ἄλλ' εἶπον, ὅτι ἀνεπήδησαν καὶ οἱ Μαλλιαροί, αὐτοὶ δὲ τοῦναντίον δὲν μάχονται λυσσαλέως μόνον κατὰ τῆς Καθαρευούσης, μάχονται ὁμοίως καὶ κατὰ τῆς Δημοικῆς.

Αὐτοὶ δημιουργοῦσι Γλώσσαν οὐδαμοῦ ὑπάρχουσαν, παρ' οὐδενὸς ὁμιλουμένην, ἐν οὐδενὶ τμήματι ἢ τοῦ ἐλευθέρου, ἢ τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ ὁμιλουμένην, ἢ κατανοουμένην.

Περὶ ἑκατέρου τῶν συστημάτων (Δημοικιστῶν καὶ Μαλλιαρῶν) θέλω ὁμιλήσει μετ' ὄλιγον.

* *

Ἡμεῖς λοιπὸν διὰ τῆς Καθαρευούσης συντελοῦμεν εἰς τὴν βελτιωσιν καὶ τὴν πρόδον Γλώσσης ὠραιότητας, Γλώσσης τελείας, ἐπιστημονικῶς ὀρθῆς, Γλώσσης κυριώτατα μίας, ὁμοίας ἀδιαιρέτου, Γλώσσης ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ἀποδεικνυούσης τὴν ἐνότητητα τῆς Φυλῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν καταγωγήν αὐτῆς ἐκ τῶν πράγματι μεγάλων καὶ ἐνδόξων προγόνων ἡμῶν.

Σήμερον μάλιστα, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἠδύρυνθη, ἡ Γλώσσα ἔσεται ὁ συνεκτικὸς δεσμός, ὅστις ἐπίσης διὰ τε τῆς Θρησκείας καὶ τῆς παραδόσεως, διὰ τῆς μίας καὶ ἐνιαίας ψυχῆς, θέλει ἐνισχύσει τὴν Φυλὴν ἡμῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν περιβαλλόντων ἡμᾶς καὶ ἐκ βορρᾶ καὶ ἐκ μεσημβρίας καὶ ἐκ δύσεως μεγίστων κινδύνων.

Ἰσοῦ διατὶ μαχόμεθα ἤδη ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ ἐτιμῶναις ὑπὲρ τῆς Γλώσσης.

Μαχόμεθα ὑπὲρ αὐτῆς, φρονούντες, ὅτι ὑποστηρίζομεν τὸ ἐπιστημονικῶς ὀρθόν, τὸ ἱστορικῶς ὀρθόν, τὸ ἐθνικῶς συμφέρον.

Καὶ ἂν κατορθώσωμεν μετὰ τῶν ὁμοφρόνων νὰ ὑπερισχύσωμεν, περὶ οὗ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν, θέλω ἀποθάνει, ἀποκομιζῶν τὸ ἥδὺ αἶσθημα, ὅτι κατ' ὀρωσά τι καὶ ἐγὼ ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

* *

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὠραιωτάτην Γλώσσαν δάμων τις κακὸς καὶ δλεήτριος, ἐπισκέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατῴρωσεν, ἵνα ἐξοστρακίσῃ ἐκ τῶν Δημοτικῶν σχολείων, εἰσαγαγῶν εἰς αὐτὰ οὐχὶ πλέον ἀπλῶς τὴν δημοικίην, ἀλλ' αὐτὴν τε καὶ τὴν ἀπαισίαν μαλλιαίην!

Ἀντικατέστησε δηλ. ὀργανισμὸν ἐνιαῖον καὶ σταθερὸν γραμματικῶς τε καὶ συντακτικῶς διὰ τερατοεργήματος μὴ ἐνιαίου, ἀσταθοῦς καὶ γραμμικῶς καὶ συντακτικῶς.

Κατ' αὐτοῦ μαχόμεθα.

*
*

Ἐγὼ δὲ παρ' ὄλοις τοῖς Κράτεσιν ἐν τοῖς σχολείοις διδάσκειται ἡ Γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων, αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς τὰ σχολεῖα τὴν Γλῶσσαν τῶν ἀπαιδευτῶν, πρὸς ἣν καὶ οἱ ἀπαιδευτοὶ αὐτοὶ δὲν συμπαθοῦσιν, ὡς ἤκούσατε, τείνοντες πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, εἰ μὴ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Γράφουσι π. χ. ἐν ἐπιστολαῖς αὐτῶν: «ὕμειτερος φίλος σας».

Καὶ ἐνῶ παρ' ὄλοις τοῖς Κράτεσι διὰ τῶν Δημοτικῶν σχολείων σκοπεῖται ἡ ἀνύψωσις τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς δημῶδους γλώσσης εἰς τὴν καθαρεύουσαν, αὐτοὶ καταβιβάζουσι μάλιστα τοὺς μαθητὰς καὶ ἐκ τῆς δημῶδους εἰς τὴν μαλλιάρην.

*
*

Ἦκούσατε πρὸ τινῶν ἡμερῶν, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦτου λέξεις χυδαιστάτας, εἰσαγομένας παρ' αὐτῶν ἐν τοῖς σχολείοις διὰ τῶν διδακτικῶν αὐτῶν βιβλίων. Ἄλλ' ἀκούσατε παρακαλῶ καὶ ἄλλας, ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει δ' αὐτῶν αἰτοῦμαι βαθιτάτην συγγνώμην. Ἀναφέρει αὐτὰς ἐν σελ. 14η καὶ 15η ἡ «Ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως» τοῦ 1921 ἔτους.

Καθαράνι, καλφάδες, μαγαζί, κεσέμι, κουβέντα, χαριάτι, κάμαρα, σγάριτζε, κούφριαζαν κλπ.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον αἱ λέξεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Γραμματικὴ καταδικάζεται καὶ καταργεῖται καὶ ἐξαλείφεται. Τοιοῦτοτρόπως καταργοῦνται πλεόν α') αἱ κλίσεις τῶν ὀνομάτων, β') τὰ ἄρθρα, τὰ τοῦ θηλυκοῦ γένους γίνονται ἀρσενικοῦ, αἱ γυναικῆς τοιοῦτοτρόπως μεταβάλλονται εἰς ἀρσενικὰς, οἱ γυναικῆς ὑποθέτω, ὅτι αἱ Κυρίαὶ οὐδέποτε ἤθελον συνανέσει εἰς τοῦτο· οἱ Κύριοι ἀναμφιβόλως οὐχί, γ') αἱ κλίσεις τῶν ῥημάτων, δ') οἱ σχηματισμοὶ τῶν ὑπερθετικῶν π. χ. ἀντί: «φροσζότατα κουλούρια» γράφουσι: «φρόσκα φρόσκα κουλούρια», ἔπως φωνάζουσι τῷ πρώτῳ αἱ κουλουρτζήδες· ε') αἱ ἀξήσεις τὰ πάντα λοιπὸν μεταρρυθμίζονται καὶ βαρβαροῦνται. Καταργεῖται λόγῳ ἐνὶ ἡ *Ἑλληνικῇ Γλῶσσῃ!*

*
*

Μάλιστα, παρὰ τὸ Σύνταγμα, διὰ νόμων ἀντισυνταγματικῶν εἰσήγαγον τὴν μαλλιάρην ἐν τοῖς σχολείοις (ἄρθ. 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 ἔτους).

Καὶ ἔτι πλεόν, οἱ κύριοι Βενιζέλος καὶ Γλυνός, Γενικὸς Γραμματεὺς τότε τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἐδολεύοντο μάλιστα τὴν τε Γλῶσσαν καὶ τὸ Σύνταγμα.

Ὁ κ. Βενιζέλος.

Ὡς πρὸς αὐτὸν ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸ: «Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Ἀθήνα», Τόμ. 5, ἀρ. 1-2, 1915, σελ. 133-134), ἐν ᾧ εὐρίσκομεν ἄρθρον τοῦ Μ. Τ. (εἶναι ὁ κ. Μάρκος Τσιριμῶκος,

ἐπιστήθιος φίλος τοῦ κ. Βενιζέλου), λέγον τὰ ἐξῆς ἀποκαλυπτικά καὶ τερατώδη: «Ἐγὼ εἶμαι δημοτικιστὴς, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος! Ἦμην ἐν πεποιθήσει ἀνεκάνθη τοιοῦτος! Ἐπερίμενα ν' ἀποκτήσω γόητρον καὶ κύρος ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διὰ ν' ἀπευθυνθῶ πρὸς αὐτόν καὶ νὰ τοῦ φωνάξω ἀπερίφραστα πόσον παρασύρεται καὶ ἀπατάται ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν, ὅταν στιγματίζῃ ὡς προβάτας ἐκείνους ποῦ τοῦ μανθάνουν τὴν πραγματικὴν ἐθνικὴν του γλῶσσαν, διὰ νὰ κλοισῶ τὴν ἀληθινὴν του φιλολογίαν.»

Εἶτα λέγει, ὅτι, ὅταν ἐπεβάλλετο αὐτῷ τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος διὰ τὴν γλῶσσαν, εὐρέθη πρὸ διλήμματος, καὶ κατέφυγεν εἰς διάταξιν σοφιστικὴν. Διότι, λέγει, πρέπει νὰ γνωρίζητε, κύριοι, ὅτι ἡ σύνταξις τῆς περὶ γλῶσσης διατάξεως εἶναι σοφιστικὴ. Ἡ γλῶσσα τῶν νόμων εἶναι ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους. Τὴν στιγμὴν ποῦ νομοθετηθῶν οἱ νόμοι εἰς τὴν δημοτικὴν, ἡ ἐπίσημος γλῶσσα θὰ ἴηαι ἡ δημοτικὴ.»

Παρακατιῶν προσέτιθησιν: «Ἐκτιμῶ τὸν Ψυχῶν καὶ ὡς σοφὸν ἐπιστήμονα καὶ ὡς λογοτέχνην. Διαβάξω πάντα τὴν Μυριέλλα του.»

Λαίπὸν ὁμολογεῖ, ὅτι ἐδολιεύετο τὴν Γλῶσσαν, ὅτι ἐσχόπει καὶ τοὺς νόμους! νὰ συντάτῃ εἰς τὴν δημοτικὴν, τουτέστι τὴν μαλλιαρὴν.

Ὁ κ. Γλυνός.

Οὗτος πάλιν ἔγραφεν ἐν τῷ «Νουμᾶ»: «Ἔβαλα τῇ δημοτικῇ σὺς ἔξη τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴς προσδοκίας μου. Τὰ παιδιὰ σήμερον μαθαίνοντας τὴ δημοτικὴν, μόνον τοὺς θὰ συχαθοῦν τὴν καθαρεύουσα, εἰς ὑποχρεωτικὰ τὴν συναντήσουσιν ἐν τῷ γυμνασίῳ. πρὶν ἐφαρμόσω τὸ σύστημά μου. Ὑστερὰ ἀπὸ πέντε χρόνια εἶμαι παραδέχτικος, πῶς τὸ ζήτημα θὰ ἔχει ὠριμάσει τόσο, ὥστε ὁ διάδοχός μου νὰ μπορῶσιν νὰ μπάσῃ τῇ δημοτικῇ καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ.»

Δὲν εἶχον ἔμωσ παρέλθει ἀφ' ἧς εἶχε γράψῃ ταῦτα εἰμὴ τρία ἔτη, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς τότε πῦξ καὶ λάξ κατεκρήμνισε τοὺς βεβήλους!

* *

Ἐνθ' δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη διὰ τῶν νόμων αὐτῶν ὑπ' ἀριθ. 827 καὶ 1332 «περὶ διδασκτικῶν βιβλίων» παρεδέχοντο, ὅτι τὰ βιβλία ἔδει νὰ ὦσι συντεταγμένα εἰς τὴν: «κοινὴν ὁμιλουμένην (δημοτικὴν) γλῶσσαν», διὰ τῶν Γραμματικῶν αὐτῶν ἐσήγαγον εἰς τὰ σχολεῖα τὴν μαλλιαρὴν!

Τοιοτοτρόπως ἐν ταῖς σελ. 23-25 τῆς «Ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπείας» ἡ γενικὴ τῆς λέξεως τὸ γράψιμο εἶναι τοῦ γράψιμου. Οἱ γυναῖκες, οἱ λιόσπες. Τὴ χάση. Ὁ μακρὸς τοῦ μακροῦ. Οἱ ζηλιάρεις, τὴς ζηλιάρεις. Ἐνας μεγάλος μεγάλος βράχος, ζεστὰ ζεστὰ κουλούρια. Αὐτὸ εἶναι τὸ ὑπερθετικόν! Κλήσεις ῥημάτων: Θυμούμουν, ἐθυμόνταν, θυμόνταν, ἀγαπιέμαι, ἀγαπιούμαστε κλπ.

* *

Ἐξεπλάγην διὰ τοῦτο, ὅταν ἀνέγνων ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» τῆς 17

Φεβρουαρίου 1921 έτους «Υπόμνημα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως», ἐν ᾧ θαυμάζουσι ἡ ἐκπαιδευτικὴ αὐτὴ νομοθεσία.

Τὸ «Υπόμνημα» π.χ. λέγει: «Καὶ τὸ μᾶλλον ἐπέιγον νὰ διατηρηθοῦν τὰ σήμερον ἀναγνωστικά» (περὶ αὐτῶν, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, θέλετε ἀκούσει μετ' ὀλίγον): «ἢ καὶ νὰ εἰσαχθοῦν ἄλλα τελειότερα, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὁμῶς πάντοτε παιδαγωγικῶν ἀρχῶν» (περὶ τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἐπίσης θέλετε ἀκούσει μετ' ὀλίγον): «καὶ με βάζει τὴν ἀποκλειστικὴν διδασκαλίαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἐν τῇ στοιχειώδει ἐκπαιδεύσει.».

Ἐγνωμάτευον λοιπὸν οἱ Κύριοι αὐτοί, ἐν οἷς ἄνωχ' ἔτι καὶ Ὑπουργοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες τῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920 ἔτους, ὅτι ἤτο ἐπέιγον, καὶ μάλιστα λίαν ἐπέιγον νὰ διατηρηθῶσι τὰ ἀναγνωστικά βιβλία τῶν Μαλλιαρῶν καὶ αἱ αὐτὰ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἀποκλειστικὴ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς ἐν τῇ στοιχειώδει Ἐκπαιδεύσει!

Μεταξὺ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων εἶναι περιεργότατον, ὅτι ὑπεγράψοντο καὶ Ὑπουργοί, ὡς εἶπον, τῆς νέας τότε καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅτινες ἴσως καὶ ἐκόλυσαν τὴν ἀποκομπὴν τῶν Μαλλιαρῶν ἐκ τῶν δημοσίων θέσεων τῆς σφαίρας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν ὦμεν δίκαιοι ἄνδρες, δεῖον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐπέπρωτο, ἵνα ἀνέλθωσιν ἐπὶ τὴν Ἀρχὴν οἱ Στρατιωτικοί, ἵνα γρημύσωσι κακὴν κακῶς ἐκ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τὴν σφαιρὰν τῶν Μαλλιαρῶν.

* *

Ἐν τούτοις ἀκούσατε νῦν παρακαλῶ καὶ τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα τοῦ ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως κ. Δίλγα, τὸ ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» τοῦ 1919 ἔτους ἐδρῆσκόμενον (ἐν Τεύχει Α', ἀρ. 78φ).

«Ἐπίμονος ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὰ ἀκόλουθα :

Νὰ γράφον ὁρθῶς τὰς ὀνομαστικὰς καταλήξεις εἰς ες (πάτρεις).

Νὰ γράφον ὁρθῶς τὰς ἀκολουθούσας λέξεις, τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας ἐμένα, ἐμεῖς, ἐμὰς, ἐοῦ, ἐσένα, ἐσεῖς, ἐοῦς κλπ. Τὰς προθέσεις γὰ κλπ. Τὰ συχνότερα ἐπιρρήματα καὶ μόρια κοινὰ, μαζὶ, γύρω, ὕστερα, σήμερα, χιές, προχιές, ἔτσι. Τούς συχνότερους συνθέσους γιὰτί. Ἔτι, τρέχοντας, γιαιρικό, τίτοιος, ὅποιος, κἀνένας, καθείς κλπ.»

Αὐτὸ εἶναι κείμενον ἐπισημότερον (ἐνταῦθα ὁ δὲ ὄφτω ἐπιδεικνύει αὐτὸ, τὸ δὲ ἀροατήριον ἐκοπῆ εἰς ἀποδοκιμασίαν τοῦ κειμένου).

* *

Νὰ ἐμιλήσω νῦν περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, α') ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν, καί β') ὡς πρὸς τὴν ὄλην αὐτῶν: ὦ! Κυρίαί μου

καὶ Κύριοι, αὐτὰ εἰσι πλεόν φρικώδη κακουργήματα οὐ μόνον κατὰ τῆς Γλώσσης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἀπαλῶν μαθητῶν!

*
* *

1) Ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν.

Σκλάβοι, πίστι, μπειριές, οὐτιάδες, παζάροι, χαμάμια, βίγλα, πάγγοι, κάνοντας, βίτσιμα, τῆς Βαβυλῶνας, ρουνός, σεγκούνια, σβέροκος, ζαβός, κανάλι, ἀνιάμα, κουβέντιαζε, φιάνων, στίς πόρτες, γκαρίζει, τούτη, κιόλας, εἴμαστε, τοῦτα, ναοθῆς, χάρφει, δίχτυ, χιῶ (ἀντὶ οὐκίῶ), τρώω, πάω, ἦτανε, κλπ. κλπ. (σελ. 38-40, 57, 102-103, 113, 123, 138-139 «Ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπείας»).

II) Ὡς πρὸς τὴν ἕλλην αὐτῶν.

Α') Περί τινος αὐτῶν (τοῦ «Διγενῆ Ἀκρίτα» τῶν Καρκαδίτσα καὶ Παπαμιχαήλ) ἢ «Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιτροπείας» λέγει, ὅτι εἶναι: «τόσον ἄθλιον, ὥστε μόνον λαὸς ἀνδραπόδων θὰ ἰδύνατο νὰ ἀνεχθῆ αὐτὸ διδασκόμενον εἰς τὰ ἴδια τέκνα» (σελ. 37). Καὶ κατωτέρω: «Ἴσως τὰ φυλλάδια, τὰ ἐξιστοροῦντα τὸν βίον καὶ τὰ κατορθώματα διαφόρων ἰησοῦν καὶ δολοφόνων, εἶναι σχετικῶς ἠθικώτερα τοῦ συγγραφικοῦ τούτου τερατολογήματος: Ἡ ἐγκρίσις τοιούτου βιβλίου ἀποτελεῖ καταισχύνην μὲν τῆς Πολιτείας, ἐσχάτην δὲ ὄβριον κατὰ τοῦ Ἔθνους» (σελ. 55).

α') π. χ. Ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας, μόλις γεννηθείς, διὰ τοῦ γρόνθου σχίζει τὴν κεφαλὴν ἀρούρα;! εἰς ἣν εἶχε μεταμορφωθῆ ὁ πειρασμός, ὁ θελήσας νὰ πειράξῃ τὴν λεχῶ μητέρα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Λεοντχιρισμοί! καὶ Φασουλῆ καὶ Περικλέτου ἀστειότητες, καὶ ὄρωμερὰ τὰ περὶ πειρασμοῦ τῆς λεχοῦς διηγούμενα.

β') π. χ. τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁμιλεῖ περὶ: «λινῶ πουκαμισοῦ τόσο φιλοῦ, ποῦ μποροῦσε νὰ χωρέσῃ μέσα σὲ καρδίαν!»

Ἄγοηθία, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ διδάσκωνται τοῖς παιδίσις.

Β') Ἄτερον ἀναγκωστικὸν βιβλίον τῶν Ἀνδρέαδῃ, Δελμούζου, Νιρβάνη, Παπαντωνίου, Τριανταφ. λλίδου: «Τὰ ψηλά βουνά» εἶναι ἐτι χυδαίτερον (σ. 56).

Πρωταγωνιστοῦσιν ἐν αὐτῷ ὁ γανωματῆς τοῦ χωρίου, δύο μπαλωματῆδες, ὁ Ζαβοπαναγῆς, ὁ μεθυσμένος μυλωνάς, ὁ καστανάς κλπ. Αἱ σκηναὶ εἰσι τοῦ κατωτάτου κοινωνικοῦ βίου, τὰ δὲ πρότυπα τῶν ἀνθρώπων τύπων ταπεινῆς ἠθικῆς ὑποστάσεως.

Εἰκοσιεξὶ παιδία τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου ἐγκαθίστανται μόνον ἐν μέσῳ τῶν ὄρεων! Διατί μόνον; Διότι ἔχουσι πειθαρχίαν (σελ. 62 «Ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπείας»).

Ἐπισκέπτονται τὰ περίξ χωρία, καὶ ἐν αὐτοῖς οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε τὸ Σχολεῖον, οὔτε τὸ κενοτάφιον τῶν πεσόντων χωρικῶν κητὰ τοὺς δύο νικηφόρους πολέμους! Ἀλλά: «τὰ μαγαζιά καὶ τὴς ταβέρνες, ἔνθα κουτσόπιαν εἰ χωρικοί» (σελ. 65), τοὺς μεθυσμένους μυλωνάδες, τοὺς μπαλωματῆδες κλπ.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων αὐτῶν (σελ. 68) Ζαβοπαναγῆς, Μπαρ-

μπακούκης, Χάρμπαινα! (σελ. 69 - 71).

Και οὕτω καθιξήσ.

Και ἐνῶ ἔχομεν ὄριστάτην Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν, Ἱστορίαν ἄρχαίαν, μέσην, νεωτέραν περιλάμπρους, ὀνόματα ἐνδοξα καὶ πρότυπα πρὸς μίμησιν, πάντα ταῦτα τίθενται κατὰ μέρος, καὶ παρέχονται ὡς πρωταγωνιστὴς καὶ ὑποδείγματα καὶ πρότυπα τοῖς μαθηταῖς τοῦς μεθυσμένους μπαλωματῆδες καὶ τοῦς τοιοῦτους!

Κινδυνεύει τις, ἵνα πιστεύσῃ, ὅτι οἱ Μαλλιαροὶ αὐτοὶ ζητοῦσιν, ἵνα διαγοράψωσιν, ἵνα ἀποσβέσωσι τὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους τὸ εὐγενές, ἵνα διακόψωσι τὴν ἱστορικὴν συνέχειαν, δημιουργήσωσι δὲ παρὸν καὶ μέλλον ἀντάξιον τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ Ἀναγνωστικοῦ: «Τὰ ψηλὰ βρυνά»!

Γ') Ἄλλο Ἀναγνωστικὸν τῶν Καρκαθίτζα καὶ Παπαμιχαήλ, περὶ οὗ ἴδετε τὰς σελ. 77 - 78 τῆς ῥηθείσης «Ἐκδόσεως».

Ὡ, ταλαίπωροι ψυχαὶ τῶν μικρῶν παιδιῶν!

**

Τοιαυτὴ τις λοιπὸν εἶναι α') ἡ Γραμματικὴ, β') ἡ γλῶσσα τῶν Ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν Μαλλιαρῶν, καὶ γ') τοιοῦτό τι τὸ περικόχμενον αὐτῶν.

**

Ζητοῦμεν λοιπὸν, ἵνα σώσωμεν τὰ τέκνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, αὐτὸν τὸν σύγχρονον καὶ μέλλοντα Ἑλληνικὸν Λαὸν ἐκ προδηλοῦ κινδύνου, ἵνα ἴδῃ τουτέστι τὴν ἀπὸ αἰῶνων Γραμματικὴν αὐτοῦ καταργουμένην, τὴν Γλῶσσαν αὐτοῦ ρυπαινομένην καὶ καταστρεφουμένην, τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κατερχομένους εἰς ἐπίπεδα ταπεινὰ καὶ χυδαῖα!

**

Ἐξοχος Ἀρμένιος ποιητὴς ὁ πολὺς Archag Tchobanian, ἐν ἐπιτρέψατέ μοι, ἵνα κατὰ τι παραβάλω πρὸς τὸν Alfred de Musset, ἐν τῷ καὶ Γαλλιστὶ ἐκδοθέντι ἔργῳ αὐτοῦ: «La Vie et le Rêve» καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ: «Ode à la langue Armenienne» ἔγραψεν:

«O, notre langue, miroir de pureté, de tendresse et de vaillance, tu es notre âme, notre sang, notre honneur et notre gloire». — Ὡ Γλῶσσα ἡμετέρα, κάτοπτρον καθαρότητος, τρυφερότητος καὶ ῥώμης, οὐ εἶσαι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, τὸ αἷμα ἡμῶν, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ἡμῶν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ συνείδησις τῶν Ἀρμενίων περὶ τῆς Γλώσσης αὐτῶν. Ἡμῶν δέ, τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁμοίαν συνείδησιν περὶ τῆς Γλώσσης ἡμῶν τῆς Ἑλληνικῆς προσπαθοῦσιν, ἵνα κατακρημνίσωσι! Τίνα; Τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν! ἥτις μετὰ τῆς Ὀρθοκείας διετήρησαν καὶ ἀπηλευθέρωσαν τὴν Ἑλληνικὴν Φυλὴν.

Προτρέπω τοὺς ἰθύνοντας τὰ κοινὰ, ἵνα διατάξωσιν, ὅπως ὁ ὕμνος τοῦ Ἀρμενίου, μεταβαλλόμενος διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, ἀναρτηθῇ ἐν πᾶσι τοῖς Ἑλληνικοῖς διδακτηρίοις.

Ἦ ὦ Γλῶσσα Ἑλληνική! ἐπίτρεφον, ἵνα κλίνωμεν γόνυ εὐλα-
βῶς ἐνώπιόν σου ὡς πρὸ μεγαλοτέχνου ἀγάλματος τοῦ Φειδίου!

*
*
*

Ἦδη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἱεροῦ Ἀγῶνος, τῇ 15 Νοεμβρίου 1821, ἡ ἐν Σαλῶναις τῆς Φωκίδος Συ-
νέλευσις διὰ τῆς «*Νομικῆς Διατάξεως τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος*» (Τμ. Α', κεφ. α', § κς') διεκήρυττεν: «Ἄν καὶ ὅλας τὰς
θρησκείας καὶ γλώσσας δέχεται ἡ Ἑλλάς, καὶ τὰς τελετὰς καὶ χρῆσιν αὐτῶν
κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐμποδίζει, τὴν Ἀνατολικὴν ἑμῶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-
σίαν καὶ τὴν σημερινὴν γλῶσσαν μόνας ἀναγνωρίζει ὡς ἐπικρατούσας θρη-
σκείαν καὶ γλῶσσαν τῆς Ἑλλάδος.»

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν πάτριον, τὴν διαυγεστάτην καὶ ὁροσερὰν
ὡς τὸ ὕδωρ τῶν ὀρέων Γλῶσσαν, τὴν καὶ ὑπὸ τῶν ξένων ἔτι αὐτῶν
θαυμαζομένην, ἰδοὺ, Κυρίαί μου καὶ Κύριε, πῶς θέλουσιν οἱ *Μαλ-
λιασοί*. Ἀναγινώσκω ὑμῖν γραμμὰς τινὰς ἐκ σελίδος ἐντύπου, ἐκ
βιβλίου ἀπεσκαμμένης, ἣν μόλις χθὲς ἔλαβον ἀνωνύμως, ἀγνοῶν
τὸν καλλιτέχνην ποιητὴν.

Παρακαλῶ, ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς, ἵνα μοι εἴπητε τί ἠγ-
νοήσατε.

*«Τὸν κυνηγὸ οὐ σκότωσε προβῆκε ἢ λωτομάτα
μὲς σὲ θουμάνια ἔρμα, φοιχιά, τζιτζιοισιά, γεμάτα
λίοντες, καπλάνια, τίγριδες, βουβάλια, ἀσκοῦδες, λάφια,
μ' ἀρίφνητα πετούμενα, μ' ἀγρίων κλεφτῶν ἐομόφια,
πήχτρα ἀπὸ σαλοφιλουριῆς καὶ μπαμπουκαλαμῶνες,
ἀπὸ γκοιολέες, ἀγριοσουκιές κι' ἀμπανοξιοδετοῶνες,
μαζὶ μὲ κοιμῶδεντρα, κατάπτες, τερμυνάδες,
μ' ἀρτζοῦνες καὶ μὲ μέλεγε, νταβέργες καὶ σαλμάδες,
ὄδομηλιές, μαγγόδεντρα, λῶδες, γαντζιές, παντιμάκες,
σάλες καὶ σπανοκάλαμα, καθάμπες κι' ἀμαλάκες,
πλάτχες καὶ κουβαροσουκιές καὶ τζιτζιφιές μιανάνες,
πλήθεις κ' Ἰνδοπογοκαλιές, μαζὴ καὶ μπουχανάνες,
πλατύφυλλες καὶ φοινικιές πολλές καὶ χοιτάκια
μυρόβολα καὶ χοιμαδιές καὶ πλῆθια βιφιτάκια.»*

Ἀκούσατε νῦν παρακαλῶ καὶ γραμμὰς τινὰς ἄλλου ποιητοῦ,
γράφοντος τὴν *Καθαρεύουσαν*, διὰ τοῦτο δὲ καὶ πρὸ τινῶν ἡμερῶν
καθυδρισθέντος. Εἶναι ὁ πράγματι ἐθνικὸς ποιητὴς Ἀλέξανδρος
Σούτσος, τὸ δὲ τεμάχιον ἐκ τῆς «*Τουρκομάχου Ἑλλάδος*».

*«Μακροὺς αἰῶνας παρσίδες, Μοῦσα, τὸν Ἑλικῶνα οἰωπλήν,
Καὶ δὲν ἠκούσθης καλλιφωνοῦσα κανὲν κελάδημα ὑψηλόν.*

Ἀηδονόστομος καθὼς πάλαι

τὴν Τουρκομάχον Ἑλλάδα φάλε,

Ἦτις εἰς δάφνας τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμίνας, τῶν Πλαταιῶν,

Ἦνωσεν ἄλλας νέου ἀγῶνος, ἐνδοξότερας τῶν παλαιῶν.

Ἐχειροκρότησεν ἡ γῆ ἔλη· Στρατοὶ τὴν δίκελλον ζυγητῶν,
τὴν κόπην λέμβων ἔργων σόλοι, καὶ εἰς ἔδιωξεν ἑκατόν.»

Ἄλλὰ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ ἐπιτρέψτε παρακαλῶ, ἵνα ἀναγνώσω
ὑμῖν καὶ τινὰς στροφὰς ἐκ τοῦ «Περικλιανομένου»:

«Χώρα μεγαλοφυΐας, εἰς τοὺς κόλπους σου τὸ πάλα,
Ὁ πατὴρ μου, αἱ ἰδέαι ἀνεβλάστανον μεγάλοι.
Καὶ τυραννοκτόνον ἕϊφος κρύπτοντες εἰς τὰς μυροΐνας,
Οἱ Ἀρμόδιοι ἠνώρθουν ἰσονόμους τὰς Ἀθήνας.
Ἄλλοτε Θεοὶ ἐπάτουν τὰ ἐδάφη σου, καὶ θείαν
Ἔως σήμερον ἡ γῆ σου ἀναδίδει εὐωδίαν.
Καὶ ἡ αἶρα τοῦ Ζεφύρου
Ψιθυρίζει τὴν ἀρχαίαν μελωδίαν τοῦ Ὀμήρου.»

Καὶ κατωτέρω ὁ αὐτὸς:

«Ἄγιον καὶ παντοκράτορ Πνεῦμα τῆς Ἐλευθερίας,
Ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν πρότην ὥραν τῆς δημοκρατίας
Σ' ἐνεφύσησεν ὡς αἶραν εἰς τὴν κτίσιν ζωογόνον,
Καὶ σὲ εἶπε: «Πνεε μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων».
ἕϊφος σου τὸν λόγον ἔχεις, κεραιόν σου τὴν ἰδέαν,
Στρατιώτας σου τὰ ἔθνη καὶ τὴν ἰριδα σημαίαν.
Μᾶς φωτίζεις, μᾶς θεομαίνεις,
Καὶ τὸν νοσρὸν συστρέφεις ἄξονα τῆς οἰκουμένης.
Πολεμῆς τοὺς ὀχλοκράτας, τοὺς Τυράντους ἐκθροῖζεις,
Καὶ εἰς βάσιν τὸν ναόν σου ἀδαμάντινον στηρίζεις.
Ἔχεις δὲ εἰς τοὺς βωμοὺς σου τὰς θεὰς τῆς Πιερίας
Ἐσιτάδας σου ἀγρόπυλους καὶ πιστάς σου Ἱερείας,
Ἐργαλλον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς παιᾶνάς σου τὸ πάλα
Μαραθῶνες, Θερμοπύλαι, Σαλαμίνες καὶ Μυκάλαι.»

Καὶ ὅμως αὐτὸν τὸν ἐμπεπνευσμένον, τὸν μέγαν καὶ ἀληθῶς ἐθνικὸν ποιητὴν (οὐχὶ δὲ ἐθνικὸν τῆς Ἑταιρίας τοῦ «Ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ») οἱ Μαλλιαροὶ ἐπ' ἐσχάτων ὠνόμασαν στιχοπλόκον, ἤξιωσαν μάλιστα, καταβιβαζομένης τῆς πινακίδος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, τῆς φερομένης τὸ τετιμημένον ὄνομα αὐτοῦ, νὰ ἀναρτηθῇ ἄλλη, φέρουσα τὸ ὄνομα νεωτέρου τινὸς Φιλέλληγου, ὑπὲρ οὗ δὲν εἶναι ἐπὶ τέλους καὶ δύσκολον νὰ εὑρεθῇ ἄλλη.

Σημειώσατε δὲ καλῶς, βεὶ ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἦτο ὁ ἰδρύσας τὸ Κενοτάφιον τῶν Ἱερολογιτῶν ἐπὶ ἰδίου οἰκοπέδου, δωρηθέντος εἶτα ὑπ' αὐτοῦ τῷ Κράτει, εἶναι δὲ τοῦτο ποῖον νομίζετε; Ὁ κήπος τῆς «Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης»!

Ἄς γράψωσι λοιπὸν πάντες ὅταν ἂν βούλωνται γλώσσαν (τὴν δημοτικὴν, τὴν χυδαίαν, ἢ τὴν μαλλιαρὴν, ἐκάστη διαφέρει τῆς ἄλλης), οὔτε τὸ Κράτος πρέπει, οὔτε ἀξιόσμεν, ἵνα τοῦτο ἀπαγορευθῇ,

ὡς προέλεγον. Ἐπὶ τὸ Κράτος δὲν εἶναι δυνατόν, ἵνα ἐπιτρέψῃ τὴν διὰ τῶν σχολείων αὐτῶν καταστραφῆν τῆς καθαρευούσης, τὴν ἀναγκώρῃσι δὲ τῆς μαλλιαρῆς.

Αὐτὸν τὸν λόγον ἔχουσι αἱ ὑψ' ἡμῶν προταθεῖσαι συνταγματικαὶ καὶ ἐγγυήσεις.

*
**

Ἐπιτρέψατέ μοι νῦν, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἵνα ἀναγνώσω ὑμῖν γραμμὰς τινὰς ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν εἶχον πέμψει πρὸς νεαρὸν συγγραφέα, ἀποστειλαντὶ μοι ἀξιόλογον μὲν σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐν ἡμελημένῃ ἕμῳς γλώσσῃ γεγραμμένον:

«Μὴ παρασύροσθε, ἔγραφο, ἐκ τῶν Μαλλιαρῶν καὶ ἐκ τῶν συντριβόντων καθ' ἑκάστην τὴν ὥραιότην καὶ θαρεύουσαν: Αὐτοὶ κατοικοῦσι καὶ πράττουσι ὅ,τι ἤθελον πράττει οἱ ἀρχαῖοι καὶ καλλίμορφον ἄγαλμα μικρὸν κατὰ μικρὸν πελεκῶντες.

«Ἄς μάχωνται αἱ νέαι γενεαί, αὐταὶ πρὸ πάντων ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Γλώσσης, ἣν ἐγὼ τοδλάχιστον θεωροῦ συνδεμένην τῇ ἀκεραιότητι τοῦ Κράτους καὶ τῆς Φυλῆς. Ἄλλως θέλει ἐπέλθει ἡμέρα, καθ' ἣν δὲν θέλομεν ἀναγνωρίζει πλέον, ὅτι ἡ Γλώσσα ἡμῶν εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ. Ἔσται τι ἰδίωμα μιξοβάρβαρον γαλλισμῶν, τουρκισμῶν (ποικίλων ἰσμοῶν) καὶ χυδαίτητος ἀνυποφόρου.

Φραντῆσθητε ὥρατον ἀρχαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ μετὰ τοῦτο θέσατε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σύγχρονον ὑψηλὸν πῖλον. Ἐπικολλήσατε υἱστάκα ὀλίγων ἀραιῶν τοιχῶν, κεκομμένων κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα ἀλυπῆτως (κατὰ τὴν νεωτάτην συνήθειαν). Ὡς ὑπόδυσιν ἰσαροῦχια. Ὡς ἀμφίεσιν ἀνωθεν φοράκων, ἀπὸ δὲ τῆς ὀσφύος καὶ κάτωθεν ἀσιατικὴν βράκων. Δώσατε αὐτῷ καὶ ὀμβροῦνταν παντὴν μαύρην, ὡς ἐκεῖνας, ἃς συνήθως ἄλλοτε ἔφερον οἱ ἱερεῖς.

» ὦ! τὸν ταλαιπῶρον Ἀπόλλωνα, τὸν θεὸν τοῦ ἐκπάγλου κάλλους, τῆς ὑψίστης ἐκφάνσεως τῆς τέχνης, οὗ ἐνώπιον κλίνομεν τὸ γόνυ, καὶ δὲν γνωρίζομεν τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον νὰ θανατώσωμεν. Τὸν θεόν, ἣ τὸν λαξεύσαντα.

» Αὐτὸς ὁ ἀληθὴς Ἀπόλλων, ὁ γυμνός, ὡς ἔπλασεν αὐτὸν ἡ θεία Τέχνη, εἶναι ἡ θαρεύουσα Γλώσσα, ὅταν ἄνευ σχολαστικότητος γράφηται, ἢ ὀμιλῆται.

» Ὁ ἄλλος Ἀπόλλων, ὁ ποικιλομόρφως ἐνδεδυμένος, εἶναι ἡ ἐκχυδαῖζομένη ἑλληνικὴ Γλώσσα.

» ὦ νέοι μου, ὑμεῖς πρὸ πάντων, ἡ ὥραία ὡς ἡ ὁδοδάκτυλος ἢ ὡς ἐλπίς τῆς πατριδος, ἐκδύσατε τὸν Ἀπόλλωνα τῶν ἀπαισιῶν ὀρακῶν, καὶ ἄφετε, ἵνα ὀρώμεν καὶ θανατώσωμεν τὸ ἀρχαῖον κάλλος.»

*
**

Ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐν τοῖς σχολείοις δεόν νὰ διδάσκηται ἡ μη-

τρικὴ γλῶσσα τῶν μαθητῶν. Ἡ θεωρία ἐξηλέγχθη ὡς πλημμελὴς ὑπὸ πάντων τῶν παιδαγωγῶν καὶ ψυχολόγων.

Οὐχί, δὲν πρέπει νὰ διδάσκηται ἐν τοῖς σχολείοις ἡ μητρικὴ διαλεκτικὴ γλῶσσα τοῦ οἴκου, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀντικείμενον ἢ γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων, ἡ Καθαρεύουσα.

* *

Καὶ ἂν λοιπὸν ἢ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία δέον νὰ ἀφορμᾷται ἐκ τῆς μητρικῆς, δέον ἐπίσης ἢ διδασκαλία, μεταχειριζομένη αὐτὴν ὡς μέσον, νὰ μεταδίδῃ τοῖς παιδίοις τὴν Καθαρεύουσαν, ἥτις εἶναι ἡ Γλῶσσα, ἣν θέλει καὶ ζητεῖ τὸ Ἔθνος. Ἡ Γλῶσσα, ἡ ἀποδευκνύουσα τὴν συνέχειαν τῆς καταγωγῆς ἡμῶν, ἡ ἐνοῦσα ὄλην τὴν Ἑλληνικὴν Φυλὴν.

Ἄλλ' αὐτοί, ἂντὶ νὰ προσπαθῶσι νὰ βελτιώσῃ τὴν μητρικὴν, δηλ. τὴν δημοτικὴν, διαφθεύουσι καὶ διαστρεβλοῦσι τὴν δημοτικὴν διὰ τῆς Γραμματικῆς αὐτῶν καὶ διὰ τῶν Ἀναγνωστικῶν, καὶ κωλύουσι τὴν βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς διὰ τῆς Καθαρευούσης.

Ἴδου τὸ στοιχεῖον ἐγκλημα αὐτῶν, ὅπερ δὲν ἀνέχεται ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, ἀδικόπως διαμαρτυρούμενος ἡρέμα μὲν καὶ ἡσύχως μέγχι τοῦδε, ξόλοις ἕμως καὶ ῥοπάλοις ἴσως μετὰ ταῦτα, ἂν δὲν τεθῆ ἕρμα ταῖς ἱεροσουλαις αὐταῖς.

Αὐτὸ ἄρα τὸ ἐγκλημα ἐβουλεύθημεν καὶ ἠβελήσαμεν, ἵνα διὰ τοῦ Συντάγματος πατάξωμεν καὶ καταλύσωμεν.

Καὶ ἐξητήσαμεν καὶ ἐτι ζητούμεν τὴν ἀναγραφὴν συνταγματικῆς διατάξεως πρὸς προστασίαν καὶ, αὐτὸ τοῦτο, διάσωσιν τῆς πατρῴου Γλώσσης.

* *

Ἐντυχθα, Κυρίαί μου καὶ Κύριοι, ἐπιτρέψτε μοι, ἵνα ἀναγνώσω ὑμῖν γραμμὰς τινάς, ἅς ὁ ἀοιδίμος καὶ μέγας Πατριάρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ μετὰ τῆς περὶ Ἐκείνον Ἀγίας Συνόδου δι' Ἐγκυκλίου τῆς 16 Μαρτίου τοῦ 1911 ἔτους, συμπράττοντος καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, ἀπήλυθεν πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ Ἐγκύκλιος εὑρηται ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Ὅθεν, ἀποτεινόμενοι πρὸς πάντας διὰ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου, συνιστῶμεν, ὅπως, ὑπ' ὄψει τ' ἀνωτέρω ἔχοντες, λάβητε τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ οἰασθῆτινος τυχόν μαλλιαριστικῆς, ἢ χυδαίουτικῆς ἐπιρροῆς, προσέχοντες ἰδίᾳ, ὅπως ἢ ἐν ταῖς σχολαῖς διδασκαλία παρέχεται ἐν ὄλῃ τῇ διαγωγῇ καθαρῶτῃ εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν ὑπὸ προσώπων ἀξίων τῆς κλήσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν, καὶ ὅπως μὴ ἐβρίσκεισιν ἔθοφος διαδόσεως τὰ κακόζηλα κατασκευάσματα τῶν μαλλιαρῶν, καὶ πρὸ πάντων τὰ θρασέως θίγοντα θέματα καὶ πράγματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας καὶ ἀρμοδιότητος, εἴα ἢ γλωσσικῶς καὶ κατ' οὐσίαν βέβηλος καὶ ἀπόβλητος μετάφρασις ἐκείνη τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου

ὑπὸ τοῦ Α. Πάλλη, ἢ ἤδη πρὸ καιροῦ ἢ Ἐκκλησία ῥητῶς κατέκρινε καὶ ἀπεκήρυξε.»

*
* *

Ἐπάρχουσι νόμοι αὐστηροί, τιμωροῦντες τοὺς καταστρέφοντας τὰς ἀρχαιότητας, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ κειμήλια. Ὅρθῶς δὲ καὶ δικαίως. Ἀλλὰ τί εἶναι παρακαλῶ αἱ ἀρχαιότητες ἀπέναντι τῆς πατρίου Γλώσσης; Καὶ ἄνευ τῶν ἀρχαιοτήτων δύναται νὰ ζήσῃ ἢ τε Ἑλλάς καὶ ὁ Ἑλληνισμός. Ἀλλ' ὅταν διαφθείρητε τὴν Γλώσσαν, σὺν αὐτῇ ἀπόλετο καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ Ἑλληνισμός.

Καὶ θέλομεν λοιπὸν ἀφήσει ἀπροστάτευτον τὴν Γλώσσαν ἡμῶν, ὅταν καθαρῶς πλέον βλέπωμεν τὴν ἔμμονον προσπάθειαν πρὸς σύντριψιν αὐτῆς:

Πέποιθα, ὅτι οὐδέποτε ταιαύτη ἐθνικὴ καταστροφή θίλει ἐπιτραπῆ.

Δέον ἄρα, ὅταν ἐπιστῇ ἢ πρὸς τοῦτο πρόσφορος στιγμή, νὰ ψηφίσωμεν, νὰ ψηφίσῃ τὸ Ἔθνος διὰ τῆς νομίμου Συνταγματικῆς Συνελεύσεως αὐτοῦ τὰ δύο ἐκεῖνα ἄρθρα, περὶ ὧν ἀρχόμενος τοῦ λόγου ἔλεγον, περὶ τῆς ἐπισήμου Γλώσσης καὶ περὶ τῆς ἐν τοῖς Σχολείοις διδασκομένης Γλώσσης.

*
* *

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1925 ἔτους μόνον περὶ τοῦ κειμένου τῶν Ἀγίων Γραφῶν προέδλεψε. Διέγραψε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀτελεῖ διατάξιν περὶ τῆς ἐπισήμου Γλώσσης τοῦ ἀρθροῦ 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 ἔτους. Φυσικῶς δὲ τῷ λόγῳ καὶ περὶ τῆς διδασκομένης ἐν τοῖς σχολείοις γλώσσης οὐδὲ λέξιν μίαν διέλαθε. Διὰ τὴν Διότι οἱ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1925 ἔτους κατασκευάσαντες ἀντιθέτους ἐκ θεμελίων γνώμας εἶχον καὶ διατελοῦσιν ἔχοντες περὶ ὧν ἐγὼ ἤδη ἐφ' ἱκανὸν χρόνον λέγω.

*
* *

Φρικώδη καὶ ἀπίστευτα εἰσὶ τὰ ἐπ' ἐσχάτων ἀποκαλυφθέντα περὶ τῆς ὑπονομευτικῆς δράσεως τῶν Μαλλιαρῶν διὰ τε τῆς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀπαισίας ομάδος καὶ διὰ τοῦ ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τούτου ἐξαρτωμένου χαλκίου κατὰ τε τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τε τῆς Γλώσσης καὶ τῆς Οἰκογενείας, κατὰ τῆς μακραιωνος καὶ ἐνδοξοτάτης Ἱστορίας ἡμῶν, καὶ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος μὴ ἐξαιρουμένου, κατ' αὐτῶν τῶν τιμαλφεστάτων καὶ ἀγιοτάτων ἐθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων.

Ὅλα ταῦτα, διδάσκουσιν, εἰς: καταρριπτέα, κατεδαφιστέα καὶ καταργητέα.

Ἐν καὶ μόνον νὰ μὴ κατεδαφισθῇ—εἶναι ὁ νέος Παρθενῶν αὐτῶν—, εἰς αὐτὸ καὶ μόνον δέον νὰ ἀποβλέπωμεν καὶ νὰ ἀτενίζωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ νέα γενεὰ τοῦ Ἔθνους.

Ποῖον δὲ τοῦτο παρακαλῶ;

Ἡ Ταβέρονα τοῦ Ζαβοπαναγῆ, τοῦ Μπαρμπακούκη, τῆς Χάρμ-
παινας τοῦ Ἀναγνωστικοῦ: «Τὰ ψηλά βουνά».

Αὐτὴ ἡ Ταβέρονα εἶναι ἡ ἐν μιᾷ λέξει περιλήψις τῆς μακραιώ-
νος καὶ ἐνδοξοτάτης Ἱστορίας ἡμῶν, τῆς συνυφασμένης μετὰ τῆς
Θρησκείας τε καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Γλώσσης καὶ τῆς Οἰκογε-
νείας καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων ἡμῶν.

Καὶ ἐν τῇ δυσώδει ἀτμοσφαίρᾳ τῆς Ταβέρονας αὐτῆς δέον νὰ
ἐνδιαιωμέθα καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς, ὡ ἐυγενῆς Νεολαία τοῦ Ἔθνους.

Πρὸς τίνα ἄλλα διδάγματα, ἢ πρὸς αὐτὰ ἐδύναντο μετ' ἐνθου-
σιασμοῦ νὰ στραφῶσιν οἱ Κομμουνισταί; Καὶ πρὸς τίνας ἄλλους
ἢ πρὸς τοὺς Κομμουνιστὰς ἐδύναντο μετ' ἐλπίδων νὰ ἀποβλέψωσιν
οἱ Μαλλιαροί;

*
*
*

Ἀναλάβωμεν ἄρα τὸν ἀγῶνα α') πρὸς τοὺς ἀμαθεῖς, καὶ δια-
φωτίσωμεν αὐτούς· β') ἀναλάβωμεν τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς πλανω-
μένους, καὶ συζητήσωμεν μετ' αὐτῶν γ') πατάξωμεν τοὺς ἐκ δολίας
προαιρέσεως καὶ ἐσκεμμένως κατὰ τοῦ Ἔθνους κακογοῶντας.

Ἰερεῖς τοῦ Ἰψίστου! Μητέρες καὶ πατέρες τῶν Οἰκογενειῶν!
Ἐπίτροποι τῶν ἀνηλίκων! Διδάσκαλοι καὶ Δημοσιογράφοι! ἐγέρ-
θητε. Ἐνώθητε, ἐνώθητε ἐν ὀνόματι τῆς κινδυνευούσης Φυλῆς ἡμῶν.

Καὶ ὑμεῖς, ὡ νέοι μου, ἐν ταῖς ζωηροῖς δὲ ὀφθαλμοῖς ὑμῶν καὶ
ταῖς παλλομέναις καρδίαις διαβλέπω τὸ μέγα μέλλον τοῦ Ἔθνους,
ἠγγήθητε πάλιν ὡς πρωτοπορεία, ὡς ὁ Ἴεροῦς Λόγος τοῦ 21 τοῦ εὐ-
γενοστάτου, τοῦ ἐθνικωτάτου αὐτοῦ Ἀγῶνος!

Καὶ ἐμφυσήσατε τὴν ἀγνὴν καὶ ὠραίαν ψυχὴν ὑμῶν εἰς τὴν
ἀγνὴν καὶ ὠραίαν ψυχὴν τῆς Ἑλλάδος!

Καὶ μεταλαμπιδεύσατε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς πόλεως ταύτης
τοῦ φωτός, εἰς πᾶσαν πόλιν, εἰς πᾶσαν κώμην, εἰς πᾶν χωρίον τὸν
ὑπὲρ τῆς ἀγιοτάτης Θρησκείας ἡμῶν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὑπὲρ τῆς
καλλιπεσιτάτης καὶ ἀθανάτου Γλώσσης ἡμῶν ἔρωτα.

Καὶ ὑπὸ τὴν δίχρουν ταύτην σημαίαν τῆς Θρησκείας καὶ τῆς
Γλώσσης ὦμεν πάντες βέβαιον, ὅτι μεγάλα πάλιν θέλει διαπράξει
ἡ ἐνδοξοτάτη Φυλὴ ἡμῶν.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΝΤΑ ΕΝ ΙΔΙΟΙΣ ΤΕΥΧΕΣΙ

α) «LA PAPESSE JEANNE», μεταφρασθεῖσα μὲν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὴν Γαλλικὴν, τῆ συνεργασίᾳ Bezzoles, δημοσιευθεῖσα δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδοσμένῃ «La Grèce» (1869).

β) «ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ.» Ὀμιλία, ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῶ κατὰ τὴν συνεδρίᾳσιν τῆς 8 Μαΐου 1871. Μέρος πρῶτον (1872).

γ) «ΛΟΓΟΣ ἐπιτάφιος εἰς τὸν Γυμνασιάρχην Ἄριστ. Κυπριανόν» (1872).

δ) «ΔΟΓΜΑΤΙΣΤΑ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ τῶν κατὰ τὸ ἑβδόμον ἔτος γενομένων», ἀναγνωσθεῖσα τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1872, ὑπὸ Νικ. Δ. Λεβίδου, Προέδρου (1873).

ε) «Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ». Μελέτη, ἀναγνωσθεῖσα μὲν τῇ 1 Φεβρουαρίου 1874 ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῶ, δημοσιευθεῖσα δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Αἰῶνι» ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 3016, 3017 καὶ 3021 φύλλοις τοῦ 1874 (1874).

ς) «ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ἢ ἐν δημοσίοις σχολείοις πρέπει νὰ ἐκπαιδεύονται οἱ νέοι». Μελέτη, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 666 φύλλῳ τοῦ 1877 (1877).

ζ) «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ» ὑπὸ Hippreau, μεταφράσθη ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν 1879 (1879).

η) «ΕΚΘΕΣΙΣ τῆς πλειονοψηφίας τῆς Ἐξεταστικῆς τῶν πραγμάτων Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς περὶ τοῦ ἐλλείμματος τοῦ Ταμείου ὀφθῶν», τῆς 21 Ἀπριλίου 1882, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Αἰῶνι» ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 3835—3842 φύλλοις τοῦ 1882 (1882).

θ) «ΔΟΡΕΥΣΕΙΣ ΕΝ Τῇ ΒΟΥΛῃ περὶ τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος» τῇ 31 Ὀκτωβρίου καὶ τῇ 5 Δεκεμβρίου 1888, δημοσιευθεῖσαι τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Πρωτῶν» τῇ 2 Δεκεμβρίου καὶ τῇ 7 Δεκεμβρίου, 1889, καὶ ἐν τῷ «Συλλόγῳ» τῇ 3 Νοεμβρίου 1889 (1889).

ι) «ΤΑ ΕΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ». Μελέτη, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τοῖς «Καιροῖς» ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 1430—1433 καὶ 1435 φύλλοις τοῦ 1892, εἶτα δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1893 καὶ τῇ «Πρωτῶν» Βουκουρεστίου (1893).

ια) «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΛΕΒΙΑΔΗΣ», ἦτοι βιογραφικὰ περὶ αὐτοῦ σημειώσεις ἔδημοσιεῦθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ποικίλῃ Στοᾷ» τοῦ 1894 (1894).

ιβ) «ΔΟΡΕΥΣΙΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ Β' ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΥ» τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1894 κατὰ τὴν δίκην τῶν 86 Ἀξιωματικῶν, κατηγορηθέντων ἐπὶ φθορᾷ τῆς ἐφημερίδος «Ἀκροπόλεως». Ἐν τέλει τοῦ τευχῆος ἀναδημοσιεύονται δύο ἄρθρα, γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ «Πρωτῶν» τῆς 24 καὶ τῆς 28 Ἀυγούστου 1894 (1894).

ιγ) «ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΓΓΛΩΤΤΙΑ», ἐκ τῆς Συνταγματικῆς Ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας τοῦ Θωμᾶ Ἐρσκιν Ματῶ ἔδημοσιεῦθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ποικίλῃ Στοᾷ» τοῦ 1895 (1895).

ιδ) «ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ἀκίνητα κτήματα» (1897).

ιε) Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» Μέρος Α'. «Πῶς ἐνήργησεν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος». ἔδημοσιεῦθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐμπρός» τῆς 18—καὶ 22, τῆς 24—καὶ 31 Ὀκτωβρίου καὶ τῆς 1 Νοεμβρίου 1897. Ἡ ἐν

τεύχει ἀναδημοσίευσις ἐγένετο πληρυστέρα καὶ μετὰ πρόλογόνων (1898).
ις) «Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» Μέρος Β' «Πῶς ἐνήργησεν ὁ ἐμπορικός στόλος». Ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδίῳ τεύχει κατὰ Ὀκτώβρ. 1898 (1898).
ιζ') «Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» Μέρος Γ' «Περὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου εἰθῶν». Ἀγόρευσις κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 1ης Ἰουνίου 1898.

ιη') «ΜΒΛΕΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΓΓΙΓΓΕΛΙΩΝ». Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τοῖς «Καιροῖς» ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 3884—3888, 3896—3897, φύλλοις τοῦ 1899 (1899).

θ') «ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΔΥΟ ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛῃ κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 1ης Ἀπριλίου ε. ε.». Περὶ τῶν ὑδραυλικῶν ἐργασιῶν ἐν τῇ λεκανοπέδιῳ Ἀθηνῶν, ἦτοι τὰ ὕδατα Ἀμαρουσίου, Κηφισιάς, Χαλανδρίου, Μενιδίου, Κουκουθαιῶν καὶ τῶν περὶξ (1902).

κ') ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛῃ ὡς Ἰπουργοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 9 Δεκεμβρίου 1904 μετὰ τῆς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως καὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ μεταρρυθμίσεων ἐν τῷ ἐπιπέδῳ δικονομικῆ δικαίῃ (1904).

κα') ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς τῆς Ἐπαρχίας Ἀττικῆς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9 Φεβρουαρίου, ἐν Ἀθήναις (1905).

κβ') ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς τῆς Ἐπαρχίας Ἀττικῆς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 12 Μαρτίου 1907, ἐν Ἀθήναις καὶ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐκλογικοῦ Κέντρου τῶν ὑποψηφίων τοῦ Θεοτοκικοῦ Συνδυασμοῦ (1906).

κγ') ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ αὐτοῦ (Ἑλληνιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ) ὡς Προέδρου τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς 22 Νοεμβρίου 1906 ἐπὶ τῇ μετοβάσει τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς Ρώμην κλ. (1906).

κδ') ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ αὐτοῦ (Ἑλληνιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ) ὡς Προέδρου τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 27 Μαρτίου 1907 ἐπὶ τῇ εἰς Ἀθήνας ἀφίξει τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας (1907).

κε') ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ἐν τῇ Βουλῇ ὡς Ἰπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, εἰσάγοντος διάφορα νομοσχέδια, κατὰ τὴν συνεδρίασιν 9 Δεκεμβρίου 1908 (1909).

κς') ΤΕΥΧΟΣ τῶν ἀνωτέρω νομοσχεδίων αὐτοῦ μετὰ τῶν αἰτιολογικῶν ἐκθέσεων (1909).

κζ') ΠΙΝΑΞ τῶν ἐν τῇ Κράτει τελομένων ἐμπορικῶν πανηγύρων (1909).

κη') ΣΥΛΛΟΓΗ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ ἱεροφαλτῶν καὶ νεοκόνων (1909).

κθ') ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ τοῦ Πληρεξουσίου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, Προέδρου καὶ Εἰσηγητοῦ τῆς ἐπὶ τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Νικολάου Δ. Λεβίδη κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 24 Μαΐου 1921.

λ') ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟΔΜΗΘΕΝΤΑ. Μελέτη, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐσπερινῇ» κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1920 ἔτους.

λα') Νικολάου Δ. Λεβίδη, Πληρεξουσίου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ΟΜΙΛΙΑΙ α') κατὰ τῆς Γερουσίας καὶ β') κατὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐνώπιον τῆς πρὸς καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως (1925).

λβ') Ν. Δ. Λεβίδη, Πληρεξουσίου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, Προέδρου τῆς πρὸς καταρτισμὸν σχεδίου τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως, Εἰσηγητοῦ τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως περὶ Θρησκείας, Ἀδιοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἀναλλοιώτου τοῦ κειμένου τῶν Ἁγίων Γραφῶν (1926).

λγ') Νικολάου Δ. Λεβίδη, Διδάκτορος τῆς Νομικῆς, ΔΟΓΜΟΣ ἐν τῇ Φιλολ. Συλλογῇ «Παρνασσῶ» τῇ 25 Φεβρουαρίου 1926 ἔτους : «Περὶ τῆς Γλώσσης ὡς Ζητήματος Ἐθνικοῦ» (1926).

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 5